

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 111. ÉVFOLYAMA



1976. DECEMBER * XXV. ÉVFOLYAM 12. SZÁM

T A R T A L O M

<i>Dr. Várhelyi István:</i> A hatékonyság és a termelékenység elemzésének lehetőségeiről	529
<i>Tobak Ferenc:</i> Tapasztalatok a kisteleki erdészet fakitermelés szervezésével kapcsolatban	533
<i>Jérome René:</i> Az erdőgazdasági termelési rendszerek alakítására irányuló felvetés	536
<i>Dr. Szepesi László:</i> A gépésési kutatás helyzete és fejlődése	539
<i>Finta István:</i> Az erdőgazdasági gépek munkavédelmi vizsgálatának tapasztalatai	542
<i>Horváth Imréné, Török Miklós, Weidl Ferenc:</i> Tisztítás, törzkiválasztó gyérités arboricidekkel	548
<i>Dr. Tusa Gábor, Mandik Béla:</i> A fafeldolgozás önköltségszámítási rendszerének továbbfejlesztése	551
<i>Kiss János:</i> Furnér-, rétegeltlemez és lécbetétes bútortalpyártás lehetőségei hazai alapanyag bázison	555
<i>Szilágyi Attila:</i> Vegyszeres gyomirtási bementő a Helvéciai Állami Gazdaságban	561
<i>Várallyay Csaba, Gyarmati Béla:</i> Üdülterdők berendezések fájának anyagvédelme	563
<i>Büttner Gyula:</i> Hozzászólás az „Üdülterdők berendezések fájának anyagvédelme” c. dolgozathoz	565
<i>Dr. Szijártó Árpád, Szilágyi József:</i> Fafajok a középkori Somogyban	567

A címlapon: Kezdődik a bálolnai nyárasok kitermelése

A hátlapon: Anyagelőkészítés a DEFAG furnérumében (Fotó ERTI, Michalovszky I. felvételei)

СО Д Е Р Ж А Н И Е

<i>Д-р Вархейи И.:</i> О возможностях анализа эффективности и производительности	529
<i>Табак Ф.:</i> Опыт связанные с организацией лесозаготовительных работ в лесничестве „Кистелек”	533
<i>Яероме Р.:</i> Предложение к разработке лесохозяйственных производственных систем	536
<i>Финта И.:</i> Проведенные в НИИЛХ испытания лесохозяйственных машин с точки зрения охраны труда	542
<i>Хорват И., Терек М., Веидл Ф.:</i> Прочистка и прореживание с применением арборицидов	548
<i>Д-р Туша Г., Мандик Б.:</i> Усовершенствование подсистемы по определению себестоимости переработки древесины	551
<i>Кшиш Й.:</i> О возможностях производстве на отечественной сырьевой базе фанерных алонистых и речных мебельных плит	555
<i>Варалли И., Двармату Б.:</i> О защите древесных сооружений лесопарков отдыха	563
<i>Бютнер Дь.:</i> Высказывание к статье „О защите древесных сооружений лесопарков отдыха”	565
<i>Д-р Сиярто А., Силади Й.:</i> Древесные породы местности „Шомодь” в средних веках	567

C O N T E N T S

<i>Dr. I. Várhelyi:</i> Ways of analysing the productivity and effectivity	529
<i>F. Tobak:</i> Experiences in connection with organizing the logging works at Kisteleki Erdészet	533
<i>R. Jérôme:</i> A proposal for creating forest production systems	536
<i>I. Finta:</i> The tests carried out by ERTI (Hungarian Forest Science Institute) from 1968, aimed at safeguarding the interests of the workers	542
<i>Mrs. I. Horváth, M. Török, F. Weidl:</i> Spacing and thinning by using arboricides	548
<i>Dr. G. Tusa, B. Mandik:</i> Development of sub-system for cost-analysis of the woodprocessing	551
<i>J. Kiss:</i> The possibilities of producing polywood using material of domestic origin	555
<i>Cs. Várallyay, B. Gyarmati:</i> Protecting the lumber built into the recreational facilities	563
<i>Gy. Büttner:</i> Comment on the article „Protecting the lumber built into the recreational facilities”	565
<i>Dr. Á. Szijártó, J. Szilágyi:</i> Tree species in the mediaeval Somogy County	567

A Z E R D Ő

az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa. Szerkesztő: dr. Keresztesi Béla. A szerkesztőség címe: Budapest II., Frankel Leó u. 44. Levélcím: 1277 Budapest, Pf. 17. Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest VII., Lenin krt. 9–11. Levélcím: 1906 Budapest, Pf.: 223. Felelős kiadó: Siklósi Norbert. Kapják az Országos Erdészeti Egyesület tagjai, előfizethető még a Posta Központi Hírlap Iroda (1900 Budapest, József nádor tér 1.) és a lapterjesztéssel foglalkozó egyes postahivatalok útján. Előfizetési díj egy évre 60,— Ft, egyes szám ára: 5,— Ft. Külföldön terjeszti a „Kultúra” Könyv- és Hírlap Kútkereskedelmi Vállalat (H—1389 Budapest, Pf. 149), az évi előfizetés ára: 7\$

7244 Révai Nyomda, Budapest — F. v.: Pováryi Jenő

Index: 25208

A HATÉKONYSÁG ÉS A TERMELÉKENYSÉG ELEMZÉSÉNEK LEHETŐSÉGÉRŐL

Dr. Várhelyi István

A fejlett szocializmus építése során egyre fontosabb kérdés, hogy milyen az ország újratermelésének bővítése, amelyet közgazdasági szóhasználatnál gazdasági növekedésnek nevezünk.

A tervszerű gazdasági növekedésnek viszont fontos tényezője a hatékonyság és munkatermelékenység növekedése. A szocialista újratermelés bővülését elsősorban az említett két tényezővel összefüggően a termelőerők fejlettségének színvonala és az ezzel adekvát szocialista termelési viszonyok határozzák meg. Most mégis a hatékonysággal és termelékenységgel kell foglalkozni.

A gazdasági hatékonyság meghatározásának az a célja, hogy az erdőgazdasági és faipari termelés tervezése és szervezése során jelentkező feladatok legjobb megoldási variánsai közül a közgazdaságilag legkedvezőbbet megállapítsuk. Ennek során — általános formában — a népgazdaság egészében és bármely ágazatában — így az erdőgazdaságban is — a hatásokat (eredményeket) és ráfordításokat kell összehasonlítani és a legjobb arányt felmutató variánst kell kiválasztanunk és megvalósítanunk. Az egész társadalom érdekében tehát lehető legnagyobbat eredmények elérését kell a lehető legkisebb ráfordítások mellett biztosítani.

A gazdasági hatékonyság, amely a szocialista újratermelés valamennyi szféráját (termelést, elosztást, forgalmat, fogyasztást) átfogja, az egységnyi ráfordítással elérhető eredménnyel (hozammal) jellemezhető. Ezen belül a legfontosabb és meghatározó a *termelés hatékonysága*, amely a termelés eredménye (Q) és annak eléréséhez szükséges ráfordítás (R_t) viszonyaként fejezhető ki.

$$H_t = \frac{Q}{R_t}$$

Az erdőgazdasági termelés gazdasági hatékonyságát is az élő és a tárgyiasult munkaráfordítások hatására létrejött eredmény színvonalával jellemezhetjük. Az erdőgazdaság társadalmi hatékonyságának a fokozása viszont a társadalmilag szükséges faanyag, az erdő egyéb termékei és hasznos tulajdonságai (szolgáltatásai) maximális mennyiségét jelenti az előállításukra irányuló lehető legkisebb élőmunka és anyagi ráfordítások mellett. Az élőfakészlet helyes kihasználása és a rendszeres újratermelést biztosító intézkedések hatékonysága értékelésekor szükséges figyelembe venni az *erdőgazdasági termelés sajátosságait*.

A sajátosságok közül kiemelkedik pl., hogy a fatermesztés termelési periódusa hosszú időtartamú (legtöbbször 80—100 év), viszonylag kevés emberi munkát igényel és hosszú ideig munkaráfordítás nélkül is képes gyarapodni.

Jellemzők még, hogy a biológiai és az ökonómiai folyamatok összefonódnak; a legfőbb termelési eszköz a termőföld és az élőfaállomány; az erdőnek nem-

csak fa és egyéb termék produktuma (ami értékelhető) van, hanem védelmi (egészség, környezet stb.), közjóléti és egyéb szolgáltatásai is vannak (amelynek számbavételéhez még nincs kidolgozott módszerünk); a fagazdaság fajlagos eszközigenye (a termőföld és az élőfaállomány kivételével) alacsony és a létszámgénye viszonylag magas stb. E tényezők részletes elemzése egy külön tanulmányt igényelne.

Az erdőgazdálkodás terén is meg lehet különböztetni makroökonómiai szinten népgazdasági, ill. ágazati hatékonyságot. Az erdőgazdaság népgazdasági hatékonysága először is az erdő faanyagának és nem faanyag jellegű termékeinek, valamint védelmi és egyéb tulajdonságainak a társadalmi termelésben és az ország lakossága egészséges életfeltételeinek javításában megnyilvánuló jelentőségében fejeződik ki, másodsor pedig a nemzeti jövedelemnek az erdőgazdaságban keletkező részében rejlik. Az erdőgazdaság ágazati hatékonyságát ki lehet fejezni a bruttó-, nettó termelési érték illetve a tisztatermék, a tisztajövedelem és azok eléréséhez felhasznált erőforrások (ráfordítások) viszonyaként, de érzékelné lehet az erdőgazdasági termelés jövedelmezőségével, a termelés alapigényességének alakulásával (csökkentésével) stb. Jelen tanulmányban két mutatójával: a munkatermelékenységgel (P) és az állóalapot hatékonyságával (H_a), valamint a kettő összevonásának lehetőségével (közelítő jellegű index módszerrel) foglalkozni.

A *munka termelékenysége* a konkrét emberi munkának azt a képességét fejezi ki, hogy használati értéket teremt, hoz létre. A munka termelékenységének színvonalát a meghatározott idő alatt (M) létrehozott használati értékek, a termelés (T) mennyisége fejezi ki, vagyis az emberi munkának a szükségletek kielégítése szempontjából szemlélt hatékonyságát a következő képlet jellemzi:

$$P = \frac{T}{M}$$

Erdőgazdasági viszonylatban pl. a létrehozott tisztatermék (nettó term. érték) és eléréséhez felhasznált munkaráfordítások viszonyaként fejezhető ki:

$$P = \frac{T_n}{M}$$

A *termelési alapok hatékonysága* (H_a) az erdőgazdaság területén produkált hozam (pl. egy év alatt létrehozott nettó termelési érték) viszonya a termelési állóalapot és forgóeszközök (A) átlagos évi összegéhez:

$$H_a = \frac{T_n}{A}$$

A példa érzékeltetésénél csak az állóalapot (\dot{A}_a) és a nettó termelési érték viszonyát vizsgálom:

$$H_a = \frac{T_n}{\dot{A}_a}$$

Az élőmunka és állóalapot együttes hatékonyságának bizonyos tendenciáját (H_δ) — közelítő „index” eljárást alkalmazva — pl. a nettó termelési érték (T_n), valamint az élőmunka (V) és állóalapot (\dot{A}_a) értékbeni ráfordításának a és b koefficiensekkel átlagolt összege viszonyaként lehet kifejezni:

$$P_t = H_\delta = \frac{T_n}{V \cdot a + \dot{A}_a \cdot b}; \quad \text{illetve} = \frac{T_n}{L \cdot a + \dot{A}_a \cdot b}$$

Az ún. „index” módszernél az élő- és holtmunkák súlyozására a munkabér és közteher, valamint az amortizáció és erdőfenntartási járulék egymáshoz viszonyított arányát használtam fel (az $a=67\%$, a $b=33\%$).

A vizsgálat időpontjául — a rendelkezésre álló alapadatok (KSH) alapján — egy tizennégyéves periódust (1960—74) vettem figyelembe, azt röviden elemzem és példaképpen számszerűen is bemutatom a metodika alkalmazási lehetőségét.

Az ún. „teljes termelékenység”, illetve az „összhatékonyság” közelítő kimutatásához a tizennégyéves periódus egy évi átlagnövekedési indexeit (ütemét) elemeztem. Ezalatt a nettó termelési érték $180,1\%$ -ra nőtt; az egy évi átlagos növekedési ütem $4,3\%$; a létszám csökkent $98,1\%$ -ra, az egy évre eső átlagos csökkenési ütem $0,17 \approx 0,2\%$; az állóeszközök $263,3\%$ -ra növekedtek, az egy évre eső átlagos növekedés üteme pedig $7,15 \approx 7,2\%$. Ennek alapján az átlagráfordítás számítása a

$$\frac{L\% \cdot s_1 + \bar{A}_a\% \cdot s_2}{s_1 + s_2}$$

képlettel történik és egyszerűsítésekkel a következő eredményt adja:

$$= -0,2 \cdot 0,67 + 7,2 \cdot 0,33 = 2,24 \approx 2,2\%$$

A nettó fakitermelés (Q_n) ugyanezen idő alatt $148,16\%$ -ra nőtt, az egy évre eső átlagos növekedési ütem $2,9\%$. Az élőmunka-termelékenység $183,6\%$ -ra nőtt, az egy évre eső üteme $4,4\%$.

Az adatokat, mutatókat táblázatba foglalva a következő helyzetképet kapjuk (1. táblázat).

1. táblázat

Sorsz.	Megnevezés	Jele	1960—1974 közötti periódus évi átlagos változásának üteme (%) növekedés + csökkenés -
1.	Nettó termelési érték	T_n	+ 4,3
2.	Nettó fakitermelés	Q_n	+ 2,9
3.	Élőmunkaráfordítás	L	- 0,2
4.	Állóeszközráfordítás	\bar{A}_a	+ 7,2
5.	Élőmunka-, plusz állóeszköz-ráfordítás súlyozott átlaga	$\frac{s_1 L + s_2 \bar{A}_a}{s_1 + s_2}$	+ 2,2
6.	Élőmunka-termelékenység: a) értékben	P_e	+ 4,4
	b) naturálisan	P_n	+ 3,0
7.	Ebből ún. „teljes termelékenység” a) értékbeni mutatóval (1—5) b) naturális mutatóval (2—5)	P_{te} P_{tn}	+ 2,1 + 0,7
	a helyettesítés mértéke: a) értékbeni mutatóval (6a—7a) b) naturális mutatóval (6b—7b)	h_{me} h_{mn}	+ 2,3 + 2,3

Az összehasonlításához — egyéb mutatók mellett — még szükséges például a területi termelékenység bemutatása is. Az egy hektárra (ha) eső nettó fakitermelés (m^3/ha) $126,2\%$ -ra nőtt, amelynek egy évi átlagos növekedési üteme

1,7%. Az egy hektárra (ha) eső nettó termelési érték (Ft/ha) 153,17% nőtt, amelynek egy évi átlagos növekedési üteme 3,1%. Ezek a mutatók is hasonló mértékű növekedést jeleznek.

Természetesen ez a nem nagy számítási munkát igénylő elemzési módszer végső következtetések levonására nem elegendő, de arra alkalmas, hogy hosszabb időszakot vizsgálva megítélhessük az élőmunka termelékenység alakulását. Nem meglepő ugyanis, hogy mennyi holt munkatöbblet felhasználására volt szükség az élőmunka „felszabadításához”, illetve kiváltásához és milyen a változás tendenciája. Csak a többoldalú elemzés, a mutatók összehasonlítása, a helyettesítés mértékének is a figyelembevétele stb. vezethet megfontoltabb megítéléshez.

Az ún. „teljes termelékenység” mutatója mindig kisebb mértékű, mint az élőmunka-termelékenység mutatója, mégpedig olyan mértékben, mint amilyen módon sikerül a „teljes” ráfordításokat figyelembe venni. A helyettesítés mértékének kimutatásához többféle módszer terjedt el. A dolgozatban bemutatott eljárás — az ún. „index” módszer — a lehető legegyszerűbb és a legkisebb terjedelmű számítási munkát igénylő és a tendenciák érzékeléséhez eléggé megbízható.

IRODALOM

- Bánsági—Szabó—Rácz: Gazdasági növekedés és fejlődés intenzív periódusa. Közg. és Jogi Kiadó, Bp. 1975.
- Falusné, Szikra Katalin: A termelékenység és hajtóerő. Kossuth Kiadó, Bp. 1975.
- Keresztési—Márkus: A fagazdaság ökonómiai alapjai. Mezőgazdasági Kiadó, Bp. 1975.
- Nykolajev, V. N.: A munka-termelékenység elemzése és tervezése. Lesznoje promisslenosztj, Moszkva 1974. 11. sz.
- Uhlig E.: A munkatermelékenység mutatószámainak definíciója, kiszámítása és kifejező ereje. Die Sozialistische Forstwirtschaft, Berlin 1971. 11. sz.
- Várhelyi I.: A gazdasági reform és a munkatermelékenység. Erdőgazdaság és Faipar Bp. 1967. 12. sz. 2. o.
- Várhelyi I.: Néhány szó a munkatermelékenységről. Faipar, Bp. 1968. 4. sz. 118—120. old.
- Várhelyi I.: A munkatermelékenység vizsgálata. Az Erdő, Bp. 1973. 4. sz. 164—169. old.
- Várhelyi I.: A munkatermelékenység egyes kérdései. Vasi Propagandista MSZMP P.B. folyóirata Szombathely. 1974. 1/4. sz. 21—33. old.
- Várhelyi I.: A munkatermelékenységet befolyásoló tényezők szerepéről. Az Erdő, Bp. 1975. 1. sz. 30—36. old.
- Várhelyi I.: A gazdasági hatékonyság és termelékenység erdőgazdasági sajátosságai. Vezetés, Bp. MÉM Inf. Közp. lapja 1975. 11—12. sz. 546—554. old.
- Várhelyi I.: A gazdasági hatékonyság és munkatermelékenység elemzéséről. Faipar, Bp. 1976. 1. sz. 1—8. old.

Д-р Вархейн И.: О ВОЗМОЖНОСТЯХ АНАЛИЗА ЭФФЕКТИВНОСТИ И ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ

Автор данной статьи кроме определения категорий содержащихся в заготовке концентрирует свое внимание на так называемый „индекс” метод при анализе суммарной эффективности, а также „полной производительности” и с лесохозяйственными данными иллюстрирует свой расчетный метод.

Dr. I. Várhelyi: WAYS OF ANALYSING THE PRODUCTIVITY AND EFFECTIVITY

In addition to the definition of „full effectivity” and „total productivity” the author introduces a special calculation method in which he concentrates on the „indice” concept illustrating the pattern by using forestry data.

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: Büttner Gyula osztályvezető, Pilisi Áll. Parkerdőgazdaság, Visegrád; Finta István Gépkísérleti Állomás vezetője, ERTI, Budapest; Gyarmati Béla szaktanácsadó, ERDÉRT, Budapest; Horváth Imréné erdőésztechnikus, ERTI, Budapest; Jérôme René tud. főmunkatárs, ERTI, Budapest; Kiss János faipari mérnök, FAGOK, Budapest; Mandik Béla osztályvezető, FAGOK, Budapest; dr. Szepesi László főigazgatóhelyettes, ERTI, Budapest; dr. Szijártó Árpád orvos Kaposvár; Szilágyi József osztályvezető, Somogyi EFAG, Kaposvár; Szilágyi Attila tud. munkatárs, ERTI, Kecskemét; Tobak Ferenc erdőészvezető, Délalföldi EFAG, Mindszent; Török Miklós erdőésztechnikus, ERTI, Budapest; dr. Tusa Gábor tud. főmunkatárs, FKI, Budapest; dr. Várhelyi István egyetemi docens, EFE, Sopron; Weidl Ferenc erdőésztechnikus, ERTI, Sárvár.

TAPASZTALATOK A KISTELEKI ERDÉSZET FAKITERMELÉS SZERVEZÉSÉVEL KAPCSOLATOSAN

Tobak Ferenc

Erdészetünk Csongrád megye két járásának (szegedi és szentesi) 2628 km²-én, 13 község közigazgatási területén 4439 ha-on folytat gazdasági tevékenységet, a Tisza-hullámtér, Csanádi-hát, Duna-Tisza közti homokhát erdőgazdasági tájain.

A községhatárok szerinti erdőterület nagyság 20 ha-tól 1000 ha-ig előfordul. Az edész-kerületeket az erdőtestek nagyságának figyelembe vételével alakították ki 40–50 évvel ezelőtt. A munkák elvégzéséhez a környék földműveléssel foglalkozó lakosai az 1960-as évekig korlátlanul rendelkezésre álltak. A munkaerőhiány fokozatosan jelentkezett a mezőgazdasági nagyüzemek megalakulásával, az ipar fokozatos felütésével, s napjainkban az edészet munkaerőhiánya épp olyan nyomasztó, mint a népgazdaság majd minden területén. Természetes, hogy az Alföldön szétszórt erdőterületen gazdálkodó erdészet is keresi azt a legmegfelelőbb termelési formát, mely a legkisebb létszámmal, a meglévő gépek maximális kihasználásával, a dolgozók szociális ellátásának biztosításával elősegíti a hatékony gazdálkodást.

Ilyen előzmények után kellett választanunk olyan fakitermelési rendszert, mely az üzemtervi előírások maradéktalan betartásával lehetővé teszi az éves termelési feladat teljesítését, egyben segíti az élőfatermesztési tevékenységét is. Tízéves üzemtervi fakitermelési feladatunk 17 000 m³ nettó fatömeg. Ebből 8000–9000 m³ véghasználati, a megmaradó 7000–8000 m³ előhasználati.

Az 1974. évre tervezett véghasználati termelésünket — az üzemtervek előírásai alapján — a várható választék, piaci kereslet, fafajösszetétel, valamint fagyártmány feldolgozási alapanyag szükségletünk alapján, meglévő munkáslétszámunk, gépi eszközeink, szállítási kapacitásunk maximális kihasználásának figyelembe vételével állítottuk össze. A két község határában elterülő erdőtestből 12–15 (egymáshoz 900–1000 m távolságra fekvő) erdőrésztletet soroltunk be termelésre. Az erdőrésztletek besorolásával nagy gondot fordítottunk szak- és segéd munkásaink munkahelyre szállításának gazdaságosságára is.

Hagyományos erdészkerület rendszerünk következménye, hogy munkásgárdánk 11 erdészkerületéből (2–6 fő) adódott. Ügynki kellett ezért arra, hogy a munkahelyre történő oda-vissza szállítás időtartama az 1–1,5 órát ne haladja meg. A felsorolt szempontok szerint koncentrált vágásokban 18–20 fő szak- és segéd munkással 6 fős munkacapatokban (3 db Stihl motorfűrészszel, melyből 1 db tartalék) hagyományos vágáspáztákbán, *tő melletti felkészítéssel* kezdtük a fakitermelést.

A termelés irányítását egy vágásvezető és egy készletkezelő erdész végzi, kiknek a tevékenységét a koncentrált termelő egységekben az erdészet szabályozza az adott körülményeknek megfelelően. Számoltunk a téli időszakban nagyszámban jelentkező fagysszabadságon, mezőgazdasági kényszer-pihenőn levő munkáslétszámra is, kik esetenként 60–80 főszen végeznek gallyazási munkát, előkészítik a vágásterületet erdősitésre, s hozzájárulnak a rendkívüli apadék

csökkentéséhez. Így a hagyományos, szétszórt (esetenként 8—10 község határában végzett) véghasználati kitermelésekhez viszonyítva az *eszközkihasználást, a szállítást, értékesítés hatékonyságát* 15—20%-kal tudtuk növelni.

Az elért eredmény arra sarkallta erdészetünket, hogy az 1975. évi fahasználatot az 1974. évihez hasonlóan szervezzük. Az újszerű szervezésbe bevontuk a nevelővágásokat is. Míg 1974-ben a nevelővágásokat az erdészkerületek a maguk szervezte munkaerővel végezték el, 1975-ben mind nagyobb arányban végezték már központi erdészeti irányítással (koncentráltan) 18—20 munkással, 6 fős munkacsoportokban hagyományos tő melletti felkészítéssel (racionális technológiával).

Az 1976. évben két erdőrészletben (Tisza-hullámtér) *továbbfejlesztettük módszerünket úgy, hogy véghasználatban, gyéritesben a kidöntött fákat gallyazás után MTZ kerekes traktorral egy feldolgozó térre vonszoljuk, s ott dolgozzuk fel.* Ezzel a módszerrel meggyorsítjuk a felterhelést és szállítást.

Elképzelésünk, hogy a jövőben bevezetjük a szállítható hosszban való termelést a Tisza-hullámtéren. Így a kidöntött, legallyazott, többszörös hosszban darabolt rönk, illetve rúdanyag már a termelés napján feladóállomásra kerül, ahol továbbfeldolgozása iparszerűen végezhető. Ezzel a termelési tevékenységgel kiküszöbölhető az esetleges árvíz előli mentés is — rossz útviszonyok következtében magas költséggel történő szállítás — ami esetenként nagyon nagy ráfordítást igényel. E technológia alkalmazásával javítunk dolgozóink munkakörülményein is, a (tő melletti) termelési idő előreláthatólag 60%-kal rövidül, ami a termelékenység emelkedésében számottevő eredményt hozhat.

A koncentrált termelés alkalmazásával megteremtettük az alapját a felújítás 2—3 helyen történő 80—90 ha-os nagyságrendű — azonos vagy közel azonos termőhelyen történő — végrehajtására.

A technológia tökéletes megvalósításához szükséges az Alföldön dolgozó szakemberek, szakmunkások, munkások szemléletalakulása, céltudatosabban kell küzdeni feladataink maradéktalan megvalósításáért. Biztosítani kell a megfelelő eszközöket, megfelelő technikai szintet, mely az ember irányító tevékenységével meghozza a várt eredményt.

Termelési tevékenységünk kezdeti eredményeiről tájékoztat az 1. táblázat. Az 1 órára eső teljesítmény évenkénti emelkedése, az 1 m³-re jutó összes költség évenkénti csökkenése és a termelt 1 m³ vastagfára jutó iparifa emelkedése biztos alapot szolgáltat a megkezdett új technológia további tökéletesítésére, melyet ez évben néhány erdőrészletben alkalmaztunk (szálfában termeltünk, az MTZ

I. táblázat

Fahasználat-egységre eső költség, termelési érték, valamint az 1 m³ vastagfára jutó iparifa % 1974—75. évekre és 1976. év I. félévére vonatkoztatva

Év	Kitermelt vastagfa, m ³	1 órára eső telj., m ³	1 m ³ -re jutó össz. költség, Ft	Előállított termelési érték, 1000 Ft	1 Ft termelési költségére jutó termelési érték	1 m ³ vastagfára jutó iparifa, %-ban
1974	15 731	0,157	430	9416	1,39	47,47
1975	15 003	0,204	364	7599	1,39	54,54
1976. I. f. év	8 654	0,350	330	4423	1,53	50,00

**Szálfában MTZ kerekos traktorra szerelt csörlővel közelítő útra vonszolt anyag
feldolgozási idejének elemzése**

Termelés helye: Kisteleki Erdészet

Községhatár: Baks

Tag erdőrésztlet: 21/a

Használati mód: növedékfokozó gyérités

Fajaj: nemesnyár

Kor: 17 év

Terület: 15 ha

Munkavégzés ideje: 1976. június hó

Technológia: MTZ kerekos traktorra szerelt csörlő segítségével bütüjével a közelítő nyomok irányába döntött szálfák legallyazása, szükség szerinti darabolása, darabolt anyag drótkötélre való felkapcsolása, közelítő útra vonszolása, feldolgozása, készletezése

Felmerült időszükséglet és munkabér:

termelt iparifa	296,5 m ³	
tűzifa	30,0 m ³	
iparifából papírifa	93,0 m ³	831,5 ó = 16 076 Ft
összesen	326,5 m ³	
szakmunkás órakeret (telj.)		19,55 Ft
segédmunkás órakeret (telj.)		16,45 Ft
1 m ³ vastagfa kitermelési ideje:		831,5 : 326,5 = 2,55 óra
1 órára eső teljesítmény:		326,5 : 831,5 = 0,39 m ³
1 fő egy napi teljesítménye:		0,39 × 8 = 3,12 m ³
1 m ³ kitermelés munkabére kérgézzel:		16 076 : 326,5 = 49,23 Ft
Felmerült motorfűrészkes költség:		145 × 50 = 7 250,— Ft
Felmerült MTZ traktorköltség:		113 × 80 = 9 040,— Ft
Felmerült munkabér összesen:		16 076,— Ft
Együtt:		32 366,— Ft
1 m ³ kitermelésére fordított összes közvetlen költség:		32 366 : 326,5 = 99,13 Ft/m ³ .

kerekos traktorra szerelt csörlővel közelítő útra vonszolt anyagot dolgoztuk fel, tő mellett csak a döntést és gallyazást végeztük). Ezt szemlélteti a 2. táblázaton bemutatott elemzés. Az eredmények minden bizonnyal zöldutat nyitnak — a koncentrált termelési forma — erdészetünknel történő teljes bevezetésére.

Természetesen nemcsak a fakitermelés hatékonyságát, egyben az élőfa-termesztés koncentrállását is szolgálja a bevezetett módszer. Bizonyos, hogy az ilyen, egy tagban, vagy egymáshoz közel eső erdőrésztletekben gazdaságosan vonható össze az élő munkaerő, a gépi eszköz s fokozottabban biztosítható azok hatékony foglalkoztatása, mint a hagyományos, szétszórt erdőrésztletekben. A koncentrállás egyszersmind elihat az üzemtervek célszerű besorolás-csoportosítás kialakítására is, az eddigi elaprózódott erdőrésztletek helyett nagyüzemi, gépi művelésre alkalmas erdőrésztleteket alakít ki.

A Szovjetunió Felső- és Középfokú Szakoktatási Minisztériumának kiadványában a Lesnoj Zsurnal-ban T. A. KISZLOVA, a lvovi Erdészeti Műszaki Főiskola közgazdászja ismerteti.

A fazgazdaság ökonómiai alapjai

című könyvet. Többek között megállapítja: „Az erdészeti gazdaságtani irodalom az erdőgazdaság, a fakitermelés és a fafeldolgozó ipar gazdaságtana területén új, érdekes munkával gyarapodott, amelyet az Erdészeti Tudományos Intézet munkatársai szerkesztettek. A könyv 16 fejezetében a szerzők feltárják Magyarország fazgazdaságának alapvető gazdaságtani kérdéseit.”

AZ ERDŐGAZDASÁGI TERMELÉSI RENDSZEREK ALAKÍTÁSÁRA IRÁNYULÓ FELVETÉS

Jérôme René

A legutóbbi időkig csaknem kizárólag a fanyersanyag előállítására irányuló termelésnek és a mezőgazdasági mintának megfelelően alakult ki az erdőgazdasági folyamat modell elképzelése: *magtól a felkészített, vagy feldolgozott faválasztékig*. Az erdősítéstől kezdve, a nevelésen át, a kitermeléssel befejezve közelítettük meg az erdőgazdálkodás egyes elméleti kérdéseit és legjellemzőbb sajátosságából, a hosszú termelési időszakból származtattunk számos nehézséget. Ez hovatovább kérdéssé teszi az ilyen modellek helyállóságát.

A kérdéssel először a fenyőtermelés népgazdasági (tulajdonosi) érdekeltségű jövedelmezőségének a számítása során kerültünk szembe. Az időtényezőt kamatoskamat számítással érvényesítő vizsgálatok során először *Faustmann* neve alatt közismert képletet alkalmaztunk, amely még a hagyományos modellen alapul. A kapott — meglehetősen alacsony — értékek elemzésekor rá kellett jönnünk, hogy ez a számítás helytelenül tájékoztat, mert a folyamat elején felmerülő erdősítési költség a faállomány teljes életkorán át kamatozva, túlzott mértékben veszi igénybe a véghasználat hozamát, eltorzítja az eredményt. A megoldást végül is abban a modellben találtuk meg, amelyben a fatermelés folyamata *a befejezett erdősítéssel indul és a nevelésen, véghasználaton át az erdősítési munkával fejeződik be*. A két legnagyobb volumenű erdőgazdasági munka így közvetlenül egymás szomszédságába kerül — a véghasználatot szorosán követi a felújítás — és nem érvényesül a kamatos kamat torzítása.

Ezt az újabb elgondolást — amelyet az ERDÉSZETI KUTATÁSOK és a FENYŐK TERMESZTÉSE ÉS A FENYŐGAZDÁLKODÁS nyomás alatt álló kiadványokban bővebben ismertetünk — ezt elemezve úgy tűnik, hogy a fatermelésen túl, az egész erdőgazdálkodás termelési folyamatát hűebben tükrözi. Az erdőnek ma már számos jóléti igényt is tartósan kell kielégíteni, de a faanyag is csak fatesten jöhet létre, így *az erdésznek nem fát kell termelnie, hanem magát az erdőt kell a különböző népgazdasági igények lehető legnagyobb mértékű kielégítése érdekében újratermelnie*, az adott természeti viszonyok célszerű hasznosításával. A termelési folyamat így nem fejeződik be a véghasználattal — bármilyen sok, népgazdasági szükségleteket kielégítő termék is keletkezik ennek során —, hanem csupán a felújult állomány útrabocsátásával — ami a legfőbb biztosítékot jelenti az erdő sokirányú hasznossága további érvényesülésének.

A modell-kérdéssel most, az erdőgazdasági termelési rendszerek kialakításakor újra szembetaláljuk magunkat. Nehézséget okoz a hosszú termelési időszak végére előirányozhatatlan faválaszték-igény, rendelkezésre állítható technika és a gazdasági eredmény kimutathatóságának bizonytalansága. Mindezek áthidalását kísérte meg a többek által felvetett *szakaszolás*. A teljes termelési folyamatot részfolyamatokra bontják — mag-, csemetetermelés, erdősítés, egyes nevelési belenyúlások, majd véghasználat — és ezekre elkülönítetten igyekeznek

technikát, technológiát kialakítani, vizsgálják az egyes eljárások gazdaságosságát. Ez utóbbinál azonban minden esetben nehézséget okoz a termelési érték meghatározása. A legnagyobb veszély pedig a szakaszolásban az elkülönülés, egyik szakasz csak névlegesen lehet tekintettel a másikra és valamennyi az egész folyamatra. A hagyományos modell-elképzelésnek róható fel többek között az erdőművelésnek és fahasználatnak oly sok nehézséget okozó elkülönülése, aminek következtében egy időben még a szervezeti szétválasztás is kísérelt.

Az új termelési modell a rendszeralakításban is könnyebbséget ígér. Az erdő újratermelési folyamatában az életébe való, két legnagyobb mértékű, mesterséges beavatkozás — véghasználat és felújítás — egymás közvetlen szomszédságában szorosan kapcsolódik egymáshoz. Ezt célszerű komplexen, egységes rendszerbe foglalni, erre megfelelő *gépláncot*, *munkaszervezetet* kialakítani. Az operáció rövid idő alatt — kedvező esetben egyetlen évben, de két évnél általában nem hosszabb idő alatt — lezajlik, csupán kisebb pótmunkák fordulnak elő az erdősítés befejezéséig, átlagosan hat évig. Ez tervezéssel és elszámolással megfogható időtartam. A rendszert mellékmunkaként célszerű az előhasználatok elvégzésére is alkalmassá tenni — amíg ilyenekre még szükség van.

Az a körülmény, hogy a kialakítandó gép- és munkarendszerek főként a véghasználati kitermelés és felújítás elvégzésére irányulnának, nem jelenti azt, hogy figyelmen kívül maradna a teljes termelési folyamat, a fafajok és termőhelyek sajátosságai, az egyes termékekhez fűződő konkrét népgazdasági igény. Ezt koncepcionálisan a kialakítandó *termelési rendszerekben* kellene érvényesíteni. Annyi ilyen célszerű alkotni, amennyi a felújítás megfelelő irányításához szükséges. Főleg az alkalmazandó fafajra, indulási hálózatra, erdősítési anyagra vonatkozóan kell, hogy tájékoztasson, elő kell irányozza a kialakítandó állományszerkezetet, a vágáskort, s mindezt a faállománytól elvárt funkció — termék vagy szolgáltatás, gyakran mindkettő — lehető legjobb teljesítése érdekében. Így el lehetne különíteni pl.:

- tölgyrönköt adó üdülőerdőt,
- tölgyforgácsnak való és véderdőt,
- akácrrönköt adó erdőt,
- akácforgácsnak való erdőt,
- erdeifenyő rönköt adó és vízvédelmi erdőt,
- erdeifenyő forgácsnak való erdőt stb.-t.

Ezek szerint a termelési rendszerek szerint üzemosztályokat kellene újra alakítani az üzemtervekben és ez tájékoztatná a nagygépesített munkaszervezetet a végrehajtás módját illetően. Az elkülönítés természetesen nem jelenti a teljes termelési időszak alatti változathatatlanságot. Minden egyes üzemtervezéskor, esetleges üzemtervi revíziókor, de még közben is mód lehet a változtatás meg lehetséges mértékének és módjának kihasználásához.

A termelési rendszer az erdőgazdaságban tehát a termelés teljes időszakát átfogó, koncepcionális és az erdő további sorsát eldöntő véghasználati—erdősítési munkát végrehajtó szervezeti részből tevődne össze, amelyben a működést a végrehajtás jelentené, a koncepció pedig erdőrendezésileg kidolgozott és érvényesített korlátozást jelentene. Egy végrehajtó géprendszer több koncepció megvalósításához alkalmas kell legyen és fordítva, egyazon koncepciót több géprendszerrel is végre lehessen hajtani.

A végrehajtásra természetesen nem minden vállalatnak külön kell ebben az esetben felkészülnie. Idegen vállalkozásban is elképzelhető. Elképzelhető, mert a végrehajtás kellő felelősséggel, rövid idő alatt lefolyik, minősége megítélhető,

mert gazdasági eredménye mérhető, kimutatható, elemezhető. De nemcsak elképzelhető, hanem mindenképp ösztönözhető is, mert ebben az esetben érhető el a nagyobb munkahatékonyságot ígérő eszközkoncentráció, az anyagi és szellemi erők legeredményesebb hasznosítása.

A modell alkalmazásából származó külön előny a kitermelési munkának a felújítás érdekeit messzemenően figyelembe vevő vezetése. Fordítva ez természetesen alig sikerül, mert a sok évtizeddel később esedékessé váló munka végzésének körülményei kevésbé ítélné meg. A jövőben bizonytalan hátrányok elkerülése érdekében pedig nem érdemes ma áldozatot vállalni. További előny a két legnagyobb munkaigényű részfolyamat közös erőgépellátása, az erőgéppel való gazdálkodás nagyobb lehetősége.

Mindez csak felvetés. Még csak nem is javaslat. Gondolat a megoldás megközelítéséhez.

Йероме Р.: ПРЕДЛОЖЕНИЕ К РАЗРАБОТКЕ ЛЕСОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ СИСТЕМ

Такое мнение, что лесохозяйственный процесс начинается со семенами, с облеснением и заканчивается с лесозаготовкой приводит к многим затруднениям. Нашей задачей является воспроизводство самого леса с большей производительностью при многоцелевом использовании леса. Таким образом исходным и конечным пунктом процесса может являться только законченное облеснение. В производственной системе лесозаготовки и облеснение должны быть взаимосвязаны.

R. Jérôme: A PROPOSAL FOR CREATING FOREST PRODUCTION SYSTEMS

The concept of considering the forest production cycle from the planting to the harvesting is a source of difficulties. In the framework of the Multiple Use the main task is to reproduce the forest itself with a higher productivity. Consequently the starting and end phase of the cycle could be the completion of planting. According to the system approach the planting and harvesting should be considered as an integrated activity.

A X. ötéves tervidőszakban (1976—1980) a szovjet erdőipar előtt álló egyik legfontosabb feladat a fafeldolgozás volumenének növelése és minőségének javítása. A probléma megoldásának kettős útja: új, hatalmas faipari komplexumok épülnek, a meglévő üzemeket pedig rekonstruálják.

Szibériában, az Irkutszki területen például felépül az Uszty Ilimszk-i Faipari Komplexum. A KGST-tagországok közreműködésével épülő óriás 500 ezer tonna cellulózt, 1,5 millió köbméter fűrészárut, továbbá esztergált faárut állít majd elő. A komplexum ellátásához szükséges 4,6 millió köbméter kitermeléséhez és elszállításához tíz fakitermelő ipari gazdaságot létesítenek. A legnagyobb gazdasági eredményt azonban a már meglévő üzemek rekonstrukciója ígéri, amely nagy beruházást nem igényel. A moszkvai kísérleti üzemből például, csupán a berendezés és a technológia korszerűsítésével a kibocsátott termék mennyisége megduplázódott. Ugyanakkor az üzem területe és a munkások száma a korábbi maradt.

A szovjet állam törekvése arra irányul, hogy a faipari termelést tökéletesítse, a nyersanyagot komplex módon hasznosítsa, a hulladékfa feldolgozását meggyorsítsa. A hulladékból előállított falemezek például kitűnően helyettesítik a faárutakat. Ebből a termékből egy köbméter csaknem négy köbméter gömbfát pótol. A faforgácsból készült lemezek termelésének növelése a IX. ötéves tervidőszakban (1971—1975) lehetővé tette, hogy a feldolgozásra alkalmas faanyag felhasználását 16 millió köbméterrel csökkentsék, több mint 300 ezer hektár erdőterületet megővjanak a kivágástól, s körülbelül 30 ezer munkást felszabadítsanak a fakitermelő munka alól.

Erolyteljesen folyik a SZU-ban a fakitermelés műszaki újjáalakítása. Az iparág nagy teljesítményű gépeket, korszerű technológiát kap. Olyan gépeket szerkesztettek, amelyek a kézi munkát teljesen kiküszöbölik. Bár számos új gépet szeriában gyártanak már, a fakitermelők növekvő szükségleteit ez sem tudja kielégíteni. A X. ötéves tervidőszak feladata, hogy a fakitermelést teljes mértékben ellássa a kézi munkát kiküszöbölő, korszerű gépekkel.

Az új technika és technológia bevezetése mellett továbbra is fontos feladat marad a termelés belső tartalékainak a feltárása. A megoldás egyik útja: az összevont brigádokra épülő munkaszervezés. Ez a vágásterületeken, az elszállításnál és a feldolgozásnál a munka termelékenységének 23 százalékos növekedését teszi lehetővé. Az elmúlt évben az összevont brigádok állították elő a fakitermelés összvélemének 65 százalékát.

(APN)

Dr. Szepesi László

A GÉPESÍTÉSI KUTATÁS HELYZETE ÉS FEJLŐDÉSE

A magyar népgazdaság ötödik ötéves terve célul tűzi ki többek között a fakitermelés fokozását, az élőfakészlet bővített újratermelését. Külön bekezdésben foglalkozik az erdőgazdálkodás műszaki alapjainak fejlesztésével, a termelés hatékonyabbá tételével is. A tervtörvény szerint *a kutatásban fokozottan szem előtt kell tartani a társadalmi termelés hatékonyságát, s elsősorban a műszaki fejlesztést segítő feladatok megoldását* (Tervtörvény 33. §, ill. 6. §).

Az V. ötéves tervidőszakban a gépesítés fejlesztése terén korszerűsíteni kell az erdőművelési módszereket, s a bevált géprendszerek alkalmazásával jelentősen növelni kell az erdősítési termelékenységet, s a lehetőségekhez képest csökkenteni az erdősítések csemetefelhasználását és az összes költségcsúcsigényt. Fontos feladat a fakitermelés technikai fejlesztése, a termelési folyamatok szervezésében levő aszinkronitás miatt jelentkező munkaidő kiesések felszámolása, fejlett géprendszerek alkalmazása, az eddigi műveléte gépesítés helyett a hatékony folyamatgépesítés általános bevezetése.

A nyárfakitermelésnek a tervben előírt 6⁰/₀-os, és a nyárpapírfá termelésnek 244⁰/₀-os növelése nemzetközi kötelezettségeink teljesítésének alapvető feltétele, a tervnek egyik leg súlyosabb feladata.

Az V. ötéves terv — a megváltozott helyzetnek megfelelően — az erdőgazdálkodás beruházási lehetőségeinek az átlagnál gyorsabb ütemű növekedését irányozta elő. A népgazdaság ennek megfelelően az erdőgazdálkodás fejlesztésére 6,7 milliárd Ft-ot, a IV. ötéves tervhez viszonyítva változatlan áron 12⁰/₀-kal, folyó áron 34⁰/₀-kal több beruházási lehetőséget biztosít.

Vizsgáljuk meg ezután, hogy az ERTI gépesítési kutatásai mennyiben segíthetik elő a terv célkitűzéseinek realizálását, illetőleg milyen intézkedések szükségesek a gépesítési kutatás további fejlesztéséhez.

Az ERTI a rendelkezésre álló kapacitásának megfelelően maximálisan támogatja az V. ötéves terv műszaki-fejlesztési célkitűzéseinek megvalósítását. Az ERTI gépesítési kutatásai részét képezik az intézet részére jóváhagyott A. II. 18. sz. „A fatermesztés és a fakitermelés fejlesztése” c. MÉM tárcaszintű programnak. A programon belül a Műszaki Fejlesztési Osztály a 18. 3. sz. „Az erdőművelés és a fahasználat komplex gépesítése” c. részfeladattal foglalkozik. A részfeladat kutatási célkitűzései általában az alábbiakban foglalhatók össze:

- a szaporítóanyag-termelés biztonságának, termelékenységeinek fokozása; a burkoltgyökerű csemetetermelés módszereinek és eszközeinek fejlesztése;
- differenciált célú anyag- és energiatakarékos erdősítési technológiák és géprendszerek kidolgozása és bevezetése;
- a fahasználati munkák termelékenységeinek fokozása, a hosszúfás fakitermelési rendszer fejlesztése;
- a központi rakodói munkák gépesítésének fejlesztése, a fűrészipari rekonstrukcióval való összehangolása;

- a vékonyfa és a hulladékfa hatékony kitermelésének és felkészítésének fejlesztése, különös tekintettel az aprítéktermelésre és a növekvő nyersanyagigény kielégítésére;
- a nagy teljesítményű, főleg a 80-as évek fahasználatára jellemző géprendszerek (több célú fakitermelő gépek) bevezetésének előkészítése, elsősorban az arra alkalmas állományokban;
- az alkalmazott géprendszerek hatékonyságának növelése, az üzemeltetés jobb szervezése, a gépek üzembiztonságának fokozása.

Az ERTI gépesítési kutatásainak tématerve szoros összhangban van az V. ötéves terv célkitűzéseivel. Utóbbi elősegítette, hogy a tématerv kialakítását széles körű előkészítő munka előzte meg, s az összeállításban figyelembe vettük a különböző fórumokon elhangzott igényeket, javaslatokat. A tématervet tárgyalta a MÉM Tudományos Tanácsa, megvitatta a Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottsága, foglalkozott vele részletesen az Országos Erdészeti Egyesület Gépesítési Szakosztálya stb. A tématervet összhangba hoztuk a nemzetközi, elsősorban a KGST kötelezettségekkel, a puskinói és a bratislavai Koordinációs Központok 1976—80-as időszakra szóló terveivel is.

A gépesítési kutatás — a megfelelő tématerv ellenére — ma nem elég hatékony. A megnövekedett feladatok végrehajtása többek között a kutatói és segéderői létszám növelését, a létszám összetételének javítását, s a kutatás előfeltételeinek rendezését igényelné. A követelményeknek megfelelő gépkísérleti állomás kialakítása már közel 15 éve húzódik. A gép- és műszerállomány elöregedett, pótlásukhoz nincs elég keret. Számos probléma található a kísérleti gépek biztosításában, a kutatási eredmények realizálásában is (publikációs lehetőségek stb.).

A kutató- és segéderői létszám növelése — az elhelyezési lehetőségek korlátai miatt — csaknem lehetetlen. Mind az ERTI központ, a gépkísérleti állomás, mind a kecskeméti és mátrafüredi kísérleti állomások lehetőségei szinte teljesen kimerítettek. A létszám növelését — s bizonyos vonatkozásban strukturális változtatását — csak az új gépkísérleti állomás kialakítása, illetőleg a Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinát által kilátásba helyezett körmendi gépkísérleti bázis létrehozása tenné lehetővé. A gép-műszerbeszerzés terén az intézet lehetőségei korlátozottak, az elkövetkező években javulás nem várható. Ez vonatkozik a kísérleti gépekre és a publikációs lehetőségekre is.

Fentiek ismeretében az ERTI gépesítési kutatásainak hatékonyságát az alábbi módszerekkel lehetne javítani:

1. Az erdőgazdaságok a fokozott gépberuházási lehetőségek realizálásához a korábbiaknál több információt fognak igényelni az egyes gépek alkalmaságával, azok felhasználási lehetőségeivel kapcsolatban. Ennek érdekében az elkövetkező években fokozni kell a beszerzés tekintetében számbajövő, főleg fahasználati gépek funkcionális vizsgálatát. Olyan gyors vizsgálati módszereket kell bevezetni, amelyek lehetővé teszik az előzetes jelentéseknek a vizsgálat megkezdésétől számított 2—3 hónapon belül az üzemek részére való rendelkezésre bocsátását. Ezzel egyidejűleg javítani kell a tartós üzemi vizsgálatokat is, s ennek érdekében meg kell szervezni a szükséges adatok szolgáltatását a kijelölt üzemekből, ill. gépekről. A tartós üzemi vizsgálatoknak kell választ adniuk többek között az egyes gépek üzemeltetési sajátosságaira (optimális alkalmazási viszonyok, szervezet, munkahelyi technológiák stb.) is.

Szükséges volna annak biztosítása, hogy a gépvizsgálatokról készíthető gyorsjelentések, s a tartós üzemi vizsgálat eredményei lehetőleg minél korábban jussanak el az üzemeltetőkhez a megfelelő példányszámban. Ez lehetséges

volna sokszorosított kiadványok útján (KELLÁS, Erdészeti Műszaki Iroda stb.).

2. Fokozni és még hatékonyabbá kellene tenni a gépesítési kutatásban a külső kutatóhelyek közreműködését. Már eddig is igen jó tapasztalatokat szerezünk az Erdészeti és Faipari Egyetem tanszékeivel, a Mezőgazdasági Gép-kísérleti Intézettel, a Budapesti Műszaki Egyetem egyes tanszékeivel, a KGM Műszaki Tájékoztatói Intézetével, az Agrártudományi Egyetem Mezőgazdasági Gépészmérnöki Karának tanszékeivel, a Kertészeti Kutató Intézet gépesítési osztályával stb. kapcsolatban. A szolgáltatásként igénybe vett együttműködés fontos feladatokat láthat el, olyan kérdésekkel kapcsolatban, amelyeknél hasznos lehet más területek ismereteinek adaptálása, olyan műszeres mérések, számítások végzése, amihez felszereltségünk, s egyéb adottságaink nincsenek. A probléma itt inkább úgy jelentkezik, hogy a valóban igényes munkák végzésére alkalmas kutatóhelyek sok megbízást kapnak a különböző szervek részéről, s az ERTI-től, ezért sokszor csak ismeretségi és baráti alapon fogadnak el megrendelést. Számos lehetőség volna a jól felszerelt kutatóhelyek műszerparkjának szolgáltatásként való igénybevételében is.
3. Maximálisan eleget kellene tennünk a ránk háruló KGST kötelezettségünknek, de maximálisan ki kellene használnunk az ebben rejlő lehetőségeket is. Az 1976—80-as időszakban a koordinációs központok tevékenysége előreláthatólag igen hatékonyná válik, s elsősorban a gépkialakításban várható a hetvenes évek végére frontáttörés. A puskinói Koordinációs Központon belül például 23, a bratislavai Koordinációs Központ keretében 14 olyan új gép kialakítását programozzák, amelyek jelentős szerepet játszhatnak az elkövetkező évek gépállásában, a termelékenység növelésében. Ezek között egyaránt szerepelnek az automata ültetők, a nevelővágásokban alkalmazható processzorok, vagy pl. az új LKT—120-as traktorcsalád. Az a körülmény, hogy az ERTI csekély lehetőségei ellenére szinte erején felül igyekszik ebben a fejlesztésben részt vállalni, bizonyos garanciát nyújt a kialakítandó gépekből való igényeink kielégítésére is.
4. Az ERTI-ben folytatott gépkialakítási tevékenységet összhangba kellene hozni a távlati gépbeszerzési elképzelésekkel, az ellátási hiányok felszámolásával, a kialakítandó gépek gazdaságos sorozatának biztosításával. Az eddigi tapasztalatok szerint az ERTI elsősorban az erdőművelési gépek kialakításában tudott tartós eredményeket elérni, az erdőhasználati gépek kifejlesztésére (a közelítő kerékpár kivételével) — azok nagyobb bonyolultsági foka, s egyéb körülmények miatt — önállóan nem volt képes. E téren nagy lehetőségeket rejtene a Mezőgéptröszttel való együttműködés, amely a hiányzó előfeltételeket (gyártási háttér, alapgépek, részbeni finanszírozás stb.) inkább biztosítani tudná. Hasznos lenne emellett az erdészeti gépgyártással foglalkozó egyéb üzemekkel (pl. a DEFAG sarkadremetei műhelye) való kapcsolat kifejlesztése is.

Az erdőgazdasági gépek hazai kialakítására és gyártására célszerű a jövőben is számítani. Elsősorban a szerkezetileg egyszerűbb, tűrős és gyártástechnológiai szempontból kevésbé igényes gépek gyártása képezhető el ezen az úton. A bonyolultabb, nagyobb gyártástechnológiai háttérrel igénylő gépek esetében célszerűbb az importot választani, s a hazai gépfejlesztés csak akkor engedhető meg, ha kooperációs gyártásról van szó.

A hazai gépkialakítást-fejlesztést végezetül célszerű volna koordinálni a KGST gépfejlesztési és gyártásszakosítási tevékenységével, valamint a két-

oldali kapcsolatok révén más országokkal is — legalább a következő öt éves időszakra. Ez kiküszöbölné a ma is meglévő párhuzamosságokat, s garanciát jelentene a hazai gépek külföldi forgalmazására, a különböző országokban kialakított gépek kölcsönös cseréjére is.

5. Szorgalmazni kellene az illetékes fórumokon, hogy az ERTI gépesítési kutatásaihoz (vagy általában az erdészeti gépesítési kutatásokhoz) teremtsék meg a mai követelmények által indokolt előfeltételeket, s tegyék lehetővé. legalább 1980-ig a kért beruházások (építés, gép, műszer), s az ennek megfelelő egyéb fejlesztés realizálását.

*

A hazai gépesítési kutatás létszámában, ellátottságában, felszereltségében a hatvanas évek közepéig a szocialista országok viszonylatában kiemelkedő helyet foglalt el, ma viszont a követelményektől messze elmaradt. Jelenlegi összetételében, szervezetében, ellátottságában nehezen tud igazodni a ma dinamikus igényeihez, ezért fejlesztése, szintrehozása nélkülözhetetlen feladatnak számít.

634.0.307

AZ ERDŐGAZDASÁGI GÉPEK MUNKAVÉDELMI VIZSGÁLATÁNAK TAPASZTALATAI

Finta István

Kormányrendelet alapján miniszteri utasítás az Erdészeti Tudományos Intézetet is kijelölte meghatározott erő- és munkagépek, berendezések, biztonsági és munkaegészségügyi vizsgálatainak elvégzésére. A rendelkezések alapján érkezett megrendeléseket kezdetben az intézet egyes tudományos osztályai teljesítették, az igények szaporodásával az intézet főigazgatója az ERTI gépkísérleti állomását bízta meg a vizsgálatok elvégzésével. Ezzel egyidejűleg a vonatkozó MÉM szabvány értelmében létrehozta az intézet munkavédelmi minősítő tanácsát, melynek állandó tagjait az Erdészeti- és Faipari Egyetem, a MEDOSZ, a MÉM és a FAGOK, valamint a SZOT Munkavédelmi Tudományos Kutató Intézete és az ERTI delegálta. A tanács ülésein esetenként részt vesznek a napirenden szereplő gépek üzemeltetői, forgalmazói is.

A gépkísérleti állomáson gépvizsgáló csoport alakult, és ez jelenleg három főfoglalkozású, kvalifikált dolgozóval, külső szakértők, valamint más intézmények részvételével végzi a beérkezett megrendelések alapján a minősítő vizsgálatokat. Ilyenképpen a gépek vizsgálatában részt vesznek a Magyar Elektrotechnikai Ellenőrző Intézet (MEEI), a Faipari Kutató Intézet (FAKI), az Építés-tudományi Intézet (ÉTI), a Bútoripari Tervező Iroda s más szervek, az adott területek leghivatottabb ismerői.

A csoport felállítása óta eltelt mintegy másfél év során 104 gép vizsgálatára érkezett megrendelés. Ezek közül megfelelő minősítést kapott 9 gép, 4 gép esetében — mivel korábban vizsgált gépek bizonyítványait kérték — más módon intézkedtünk. További 30 gép vizsgálata befejeződött, a vizsgálati jegyzőkönyve-

ket megküldtük a megrendelőknek azzal a kéréssel, hogy a feltárt hiányosságokat megadott időn belül szüntessék meg. Folyamatban van 10 gép vizsgálata, 34 gép még nem érkezett be az országba, illetve még nem állították üzembe, 17 megrendelést töröltek a megrendelők. A törlések oka részben többszörös megrendelés, részben más intézmények által már elvégzett vizsgálat, részben pedig felettes MÉM szervek által adott felmentés volt. A csoport tevékenysége emelkedő tendenciájú, s mindinkább kialakul a speciális erdészeti körülményekhez alkalmazkodó gépvizsgáló munkastílus.

A megrendelők túlnyomó többsége közös ügynek tekinti a munkavédelmi vizsgálatokat s megérti, hogy a mind nehezebbé váló munkaerő helyzeten csakis jobb, megbízhatóbb és biztonságosabb eszközökkel lehet javítani. A többség tudatában van annak, hogy a munkavédelmi gépvizsgálat munkával jár mind az üzemeltető, mind a gépvizsgáló részéről, s mindent megtesz annak érdekében, hogy a gép mielőbb megfelelő minősítést kapjon.

Egyre nehezebb jó, szakképzett dolgozókat találni az erdei munkahelyekre, ezért elsődendő érdekünk, hogy az ipari körülményekhez hasonló viszonyokat hozzunk létre. Ennek egyik eszköze a korszerű munkaegészségügyi és biztonsági szempontból megfelelő gép, berendezés. A népgazdaság helyzete nem ad lehetőséget arra, hogy meglévő, az igényeket kevésbé kielégítő gépeinket máról holnapra kicseréljük, ezeket kell legalább megközelítően megfelelővé tennünk. Kétségtelen, hogy ez némi többletmunkával és költséggel jár, ezzel szemben a biztonságosabb gép javítja a munkahelyi közérzetet, stabilizálja a munkaerőt.

Sajnálatos, hogy a megrendelők kisebb része bürokratikus intézkedésnek ítéli a munkavédelmi vizsgálatok elrendelését. Véleményük szerint ezek a követelmények akadékoskodások, amelyek gátolják a gépi munkát. Így azután rövidlátó szemlélettel termelési okokra hivatkozva húzzák-halasztják a feltárt hiányosságok kiküszöbölését, megszüntetését, s ezzel nemcsak saját tevékenységüket korlátozzák, hanem a vizsgáló kapacitás lekötésével más megrendelők igényeinek teljesítését is akadályozzák. A folyamatban lévő vizsgálatok között több olyan is szerepel, mely már legalább egy éve húzódik azért, mert a megrendelő a legkisebb hiányosságok megszüntetésére is képtelen. Előfordul, hogy csupán a vonatkozó szabványokban előírt feliratokat kellene elhelyezni, vagy a megkövetelt dokumentációt kiegészíteni, pl. a személyi előírásokkal. Legfeljebb fél napi munka miatt húzódik több vizsgálat hónapokon át.

Ilyen esetekben kénytelenek leszünk a jövőben a vizsgálatokat nemleges minősítéssel lezárni. Tudjuk, hogy ez a szóban forgó gép leállítását vonja maga után, de ezért csak a megrendelő tehet magának szemrehányást. Részünkről a legnagyobb jóindulat nyilvánult meg, amikor egyes esetekben a terhes okvetetlenkedés vádját is vállalván, ötször is végeztünk ellenőrző vizsgálatot, s mindannyiszor ugyanazon hiányosságokat állapítottuk meg dokumentálván, hogy a megrendelő mit sem tett a gép vizsgálatának befejezése érdekében.

Mi magunk is szót emelünk a munkavédelmi túlzások ellen, amelyek valóban gátjai lehetnek a gépi munkának. *Vitatkozunk azonban azokkal, akik — mint a MEDOSZ elnökségének f. év februári határozata megállapítja — még nem tekintik a munkásvédelemmel kapcsolatos tevékenységet a napi gazdasági, mozgalmi munka természetes, szerves részének.* Pillanatnyi előnyökért nem áldozhatjuk fel a holnapot. A munkavédelemre, a dolgozók munkakörülményeinek tervszerű javítására vonatkozó jogszabályok, utasítások jók. Továbbra is alkalmasak arra, hogy következetes érvényesülésükkel, betartásukkal javuljanak a munkakörülmények, csökkenjen az üzemi balesetek száma.

TÁJÉKOZTATÓ

az Erdészeti Tudományos Intézet által 1968. január 1-től lefolytatott pozitív eredménnyel végződött munkavédelmi vizsgálatokról

Sorszám	Típusjel	Megnevezés	Gyártó	Megrendelő	Vizsgálat éve
1.	Hy Mac 610	Hy-Mac markoló daru	Hydraulic Machinery Company	Budapesti Falemezművek	1968
2.	Cambio 70—35 AA	Kéregzőgép	Svédország, Söderhams Verkstädter Rt.	Bp-i Falemezművek	1969
3.	STIHL CONTRA	Benzinmotoros láncfűrész	NSZK	Nyugat-magyarországi Fűrészek, Szombathely	1969
4.	STIHL ESL-600	Elektromos láncfűrész	NSZK	Nyugat-magyarországi Fűrészek, Szombathely	1969
5.		DF típ. dömperre szerelt HIAB 177 A típ. markolóval ellátott elefántdaru	Svédország, HIAB	Nyugat-magyarországi Fűrészek, Szombathely	1970
6.		CEMBRO kéregzőgép. Gy. sz. : 2129/71	Finnország	Zalai EFAG	1971
7.		CEMBRO kéregzőgép. Gy. sz. : 2132/71	Finnország	Szombathelyi EFAG	1971
8.		CEMBRO kéregzőgép. Gy. sz. : 2131/71	Finnország	Kiskunsági EFAG	1971
9.	RSZT-10	Rönkszállító pótkocsi	Mezőgazdasági Gépgyártó és Szolg. V., Kaposvár	MEZŐGÉP, Kaposvár	1971
10.	RSZ-102	Hosszúfás (rönkszállító) pótkocsi	MEZŐGÉP, Kaposvár	MEZŐGÉP, Kaposvár	1971
11.	STIHL-041 AV	Motorfűrész	NSZK	AGROTRÖSZT	1971
12.	STIHL-050 AVL	Motorfűrész	NSZK	AGROTRÖSZT	1971
13.	STIHL-070	Motorfűrész	NSZK	AGROTRÖSZT	1971

14.	CS-302/A	UE-50 traktorra szerelhető CS-302/A típusú kétdobos csörlő	MEZŐGÉP, Kaposvár	MEZŐGÉP, Kaposvár	1972
15.	KR-2	Kérgezőgép	Mátrai EFAG	Mátrai EFAG	1972
16.	STIHL-08 FS	Motorfűrész	NSZK	AGROTRÖSZT	1972
17.	STIHL FS-08	Tisztítófűrész	NSZK	AGROTRÖSZT	1972
18.	DUTRA-3508	Forgórakodó	„Vörös Csillag” Traktorgyár, Budapest	„Vörös Csillag” Traktorgyár, Budapest	1973
19.	DOLPIMA PS-90	Motorfűrész	NSZK	AGROTRÖSZT	1973
20.	DHP-4015	D4KB traktorral üzemeltetett CRANAB SK-4015 típ. hidr. daruval ellátott RSZT-10 jelű egytengelyes pótkocsis szerelvény	MEZŐGÉP, Kaposvár	MEZŐGÉP, Kaposvár	1973
21.	ETX-266	Rönkmarkoló (DUTRA 6500 erőgépre szer.)	Vörös Csillag Traktorgyár	Vörös Csillag Traktorgyár	1973
22.	ELLETTÁRI	Tuskófűrő és marógép	Olaszország, Officine Ellettári Madregoló (Parma)	AGROTRÖSZT	1973
23.	RZ-1,5	Rotációs szárhúzó	Bp-i Gépgyár Török- szentmiklósi Gyáregység	Bp-i Gépgyár Török- szentmiklósi Gyáregység	1973
24.	STIHL-041 Biber	Kérgezőgép	NSZK	AGROTRÖSZT	1973
25.	STIHL 031-AV	Motorfűrész	NSZK	AGROTRÖSZT	1973
26.	STIHL 020- AVP	Motorfűrész	NSZK	AGROTRÖSZT	1973

Sorszám	Típusjel	Megnevezés	Gyártó	Megrendelő	Vizsgálat éve
27.	STIHL 045-AV	Motorfűrész	NSZK	AGROTRÖSZT	1973
28.	STIHL 051-AV	Motorfűrész	NSZK	AGROTRÖSZT	1973
29.	TH-01	Tönkfahasító gép	Mezőgép, Cserkút	Mezőgép, Cserkút	1973
30.	CAMBIO 70-35	Traktorvontatású és -meghajtású keregzőgép (gy. sz.: N° 67 622)	Mecseki EFAG	Mecseki EFAG	1974
31.	FRAK-B 1	Hidraulikus forgórakodó	„Vörös Csillag” Traktorgyár	Mohácsi Farostlemezgyár	1974
32.	HUSQVARNA 1100 CD	Motorfűrész	Svédország	AGROTRÖSZT	1974
33.	HOMELITE 922 IV.	Motorfűrész	Kanada	AGROTRÖSZT	1974
34.	KES-36	Elektromos meghajtású láncfűrészgép	AEG, NSZK	AGROTRÖSZT	1974
35.	STIHL TS-08	Vágóköszőrű	NSZK	AGROTRÖSZT	1974
36.	STIHL E-15 1203	Elektromos meghajtású láncfűrészgép	NSZK	AGROTRÖSZT	1974
37.		Traktorvontatású és -meghajtású keregzőgép (Cambio 70-35 AC, gy. sz.: N° 67.622)	Mecseki EFAG	Mecseki EFAG	1974
38.	DRG-01	ZIL-130 tdk-ból és kobraoszlopos KCR-2000 hidr. daruból kialakított rövidfás szerelvény	Borsodi EFAG	Borsodi EFAG	1975
39.	FRIKA-II.	ZIL-131 típ. nyerges tdk-ból és a rá szerelt HIAB-560 daruból kialakított hosszúfás szerelvény	Borsodi EFAG	Borsodi EFAG	1975

40.		Hydromac ACS típusú hidraulikus markolódaru	Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinát	Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinát	1975
41.	MTZ-50 + TNP	MTZ-50 traktorra szerelt TNP esőrlő és emelőlap	Borsodi EFAG	Borsodi EFAG	1975
42.	PARTNER R 440 T	Motorfűrész	Svédország	AGROTRŐSZT	1975
43.	STIHL-075	Motorfűrész	NSZK	AGROTRŐSZT	1975
44.	T 174	Hidraulikus körében módosított T 174 típ. Mobilkran	Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinát	Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinát	1975
45.	T 174 HM 1	T 174 típ. VEB Weimar-Kombinat gyártm. önjáró daru, HM-1 hidraulikus markolóval	NDK, VEB Weimar-Kombinat	Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinát	1975
46.	SKIL 1610	Benzinmotoros láncfűrész	Hollandia	MAFILM	1975
47.	TS-20	Fakiemelő	Vermeer Manufacturing Co., Pella, Iowa	FŐKERT	1975
48.	Solo Junior 410	Motoros háti permetező porozó			1974
49.	T-174	Önjáró daru HM-1 hidr. markolóval, gysz.: 3691, 4246, 4933, 5570, 6000, 6007	NDK, VEB Weimar-Kombinat		1974
50.	FRIKA-I	ZIL 157 KV nyergesvontatóból és HIAB 560 hidr. daruból kialakított hosszúfás szerelvény	Borsodi EFAG		1975
51.	HRK-1000	Hidraulikus rönkközeltítő	Borsodi EFAG		1975
52.	HRK-3000	Hidraulikus rönkközeltítő	Borsodi EFAG		1975

TISZTÍTÁS, TÖRZSKIVÁLASZTÓ GYÉRÍTÉS ARBORICIDEKKEL

Horváth Imréné
Török Miklós
Weidl Ferenc

Erdeink korosztályviszonyai az elmúlt három évtized nagyarányú erdősítései-
nek következményeként megváltoztak. A hazai erdőknek közel 40⁰/₀-ában a tisztít-
ások, 20⁰/₀-ában a törzskiválasztó gyérítések vannak soron. A következő idő-
szakot a magyar erdőművelésben ezért az *erdőnevelés fellendülése* kell, hogy
jellemesse. A legnagyobb feladatokat a tisztítások és a törzskiválasztó gyéríté-
sek jelentik már napjainkban is.

A nevelővágások racionalizálását e feladatok megoldása érdekében tovább
kell fejleszteni. Ennek egyik lehetősége a fairtó vegyszerek alkalmazásában van.
A kérdés célszerű megoldása a bükkösben és a tölgyesekben sajátos feladatok
elő állította a kutatókat. A *fairtó vegyszerek erdőnevelési alkalmazásának vizs-
gálatára létesítettünk az ERTI-ben vezető kutatónk, dr. Solymos Rezső irányí-
tásával elegyes és elegyetlen bükk-, tölgy- és cserálóományokban* hosszúlejárátú
erdőnevelési kísérleti területeket. A kísérletekkel elsősorban élőmunka-megta-
karítást kívántunk az erdőnevelésben elérni.

A különböző célkitűzések és feladatok egyes részleteinek a megoldását szol-
gálta az a három kísérletsor is, amelyet elegyes kocsánytalan tölgyesben, ele-
gyetlen cseresben és elegyetlen bükkösben létesítettünk.

A *pülis—dobogókői kocsánytalan tölgyesekben* végzett kísérletek igazolták
az arboricidek erdőnevelési alkalmazásának biológiai és ökonómiai előnyeit. Az
1960-as évek elején kezdett kísérletekkel rontott erdőket sikerült feljavítani.
Együttal a súlyos munkaerőhiány megoldását is elősegítettük.

A kiválasztott két erdőrészletben 8 db 1 ha-os kísérleti területet tűztünk ki.
Valamennyit négy egyenlő részre osztottuk. A négy parcella négyféle kezelést
tett lehetővé:

1. alsógyerítés
2. felsógyerítés
3. kombinált gyerítés
4. kontroll.

Az egyik kísérleti területen az összehasonlítás érdekében motorfűrészszel vé-
geztük el a nevelővágásokat. Hétszeres ismétléssel dolgoztunk.

A kísérleti területeken az első vegyszeres kezelést a faállomány-felvételek és
a kivágandó (kezelendő) fák megjelölése után, 1968 májusában, a másodikat
1974 szeptemberében végeztük el. A két kezelés között hét vegetációs időszak
telt el. A májusi kezelés után 5—6 hétre — a hárs és a galagonya kivételével —
a kocsánytalan tölgy, a bükk, a gyertyán és a kőris levélzete sárgásbarna lett,
majd fokozatosan elszáradt. A szeptemberi kezelés után ez a folyamat mintegy
2 héttel hosszabbodott meg. A következő évben néhány fa koronája részlegesen
kihajtott, egyesek életben maradtak. Ez a kezelt fák alig 1—2⁰/₀-át tette ki. A
15 cm átmérőjű, cserepes kergű egyedek is elpusztultak. A lábom maradó, elszá-
radt fák növelték az egyébként felnyurgult faállomány állékonyságát. Erre a

Pilis hegységben különösen ügyelni kell. A zúzvara által okozott károk évente a fák százait teszik ezen a környéken értéktelenebbé. Az 1974-es év telén földig hajoltak a zúzvara terhe alatt a lombos fák. A közeli Hiló-völgyben levő lucfenyő kísérleti területeken 20—25 cm átmérőjű lucfenyő törzseket tört a zúzvara ketté. Égnek meredő, szálkás csonkjaik, a félig letört koronájú tölgyek és bükkök figyelmeztettek akkor arra, hogy a faállomány állékonyságát az erdőneveléssel itt különös gonddal kell fokozni. Úgy tűnt akkor, hogy az erőteljes belenyúlás révén a vegyszeres nevelés első eredménye máris megszületett, mert a kísérleti parcellák fái épen maradtak, csak néhány törzs károsodott. Az elszáradt fák szükség esetén mint támasztó oszlopok segítették a környező tölgyek koronáját, ha a rájuk rakódó hó, zúzvara, vagy jégpáncél súlya elhajlította őket.

A faállományokat a gyérités jellege szerint parcellánként és fafajonként együttesen is értékeltük. Az adatok azt mutatták, hogy a növedék az alsó gyérités esetén volt a legnagyobb: 19,1 m³, majd a kombinált gyéritésnél: 13,5 m³ és végül a kontrollparcellákon: 12,3 m³/ha.

A vegyszeres és a fűrészes gyérités időszükségletét mindkét esetben meghatároztuk.

A vegyszeres kezelés időszükséglete ha-ként átlagosan 12 óra volt, a fűrészes gyérités ugyanakkor 68 óra. A nyers költség megközelítő kiszámítása szerint 1 ha-ra vonatkoztatva, átlagosan vegyszeres kezelés esetén 450,— Ft, fűrészes (hagyományos) gyérités esetén 1630,— Ft. Mindezek alapján a 20—30 éves, 10 ezer db/ha körüli törzsszámú elegyes tölgyállományokra nézve megállapítható, hogy a vegyszeres tisztítások és gyéritések a hagyományos módszerhez viszonyítva, mitegy 70%-os megtakarítást eredményezhetnek.

Az *elegenden cseresekben* végzett vegyszeres erdőnevelési kísérleteket 1969-ben kezdtük el. 12 db parcellát tűztünk ki a Vas megyei Csapkerekre. A kijelölt mellékállomány fáit az I—XII. parcellán, sorszám szerint, 1970. I—XII. hónapjában a hónap közel azonos napján Tormona 100-zal kezeltük. A tormanázás idején mértük a mikroklíma-adatokat. A faállomány viszonylag alacsony értékű volt, amelyben költséges nevelővágást végezni nem érdemes. A 8—10 cm átmérőjű, kiszáradt csereket a kezelést követő 5—6 év folyamán még szilárdan állva maradtak.

A tormanázott állományrészt külön vizsgáltuk. Az év minden egyes hónapjában tormanázással azt is meg akartuk állapítani, hogy az egyes időszakokban végzett munkának van-e hatása a tormanázás eredményeire. A kapott adatokból arra lehet következtetni, hogy az őszi időszakban végzett kezelés után (IX., X., XI. hó) marad a legtöbb élő fa. *Általánosságban megállapítható, hogy a munka valamennyi kezelés után sikerrel járt.* Megjegyezzük, hogy a levegő és a talaj hőmérséklete egyetlen esetben sem volt a kezeléskor 0 °C alatt.

A kísérletek eddigi eredményeiből megállapítható, hogy:

- Cserállományokban 15—20 cm d_{1,3} eléréséig eredményesen lehet a Tormona és a Trifenoxin 100-zal a tisztítási és gyéritési feladatokat megoldani.
- Az év valamennyi hónapja alkalmas a vegyszeres kezelésre. A tél végi, kora tavaszi hónapokban mégis célszerűbb a munkát végezni a *fagymentes* napokon.
- A gyéritések munkabérgénye tormanázás esetén 200—250 Ft/ha körül mozog.
- A közepes cserállományokban 30—35 éves korban 25—50 m³/ha a várható előhasználati fatömeg, amely vegyszeres kezelés esetén trágyaként marad az állományban.



Az *elegyetlen bükkösökben* végzett vegyszeres erdőnevelési kísérletek közül a Mátra hegységben, Sándorréten értük el a legjellemzőbb eredményeket, ahol 1967-ben kezdtük el a munkát. A kezelt bükkfiatalos kora 23 év volt. 1 ha-on átlagosan 7000 fa állott.

Az 1967. évi tormonázást követően 1969-ben és 1974-ben vizsgáltuk, hogy hány fa maradt állva az elszáradtak közül. Az első két évben a 4—5 cm átmérőjű fák nagyobb része elszáradtan lábön maradt. Hét év elmúltával a tormonázott fák darabszámának csak az 5—20%-a maradt lábön, amelyek átlagosan 5 cm átmérőjűek és famagasságuk 8—9 m között van. Mindehhez hozzá kell még számítani a fennálló csonkokat, amelyek olyan magasak voltak, mint amilyen magasán a tormonázást végeztük.

A mátrai kísérletekből megállapítható, hogy:

- bükkállományokban 5—6 cm átmérő esetén a tormonázás az őszi hónapokban is teljes sikerrel jár, a fák lombja 4—5 hét alatt elsárgul.
- A kezelést olyan eréllyel kell végezni, hogy a következő nevelővágásig legalább 7—8 év idő teljen el, mert az elszáradt fák összeroskadásához ennyi idő kell.
- A tormonázást lehetőleg a gyökfőhöz közel végezzük, mert a fák ezen a helyen törnek el és így alacsony csonk marad vissza.

Összefoglalásként:

Erdőnevelési feladataink megoldásához, valamint racionalizálásához a körültekintéssel végzett, vegyszeres (arboricid) tisztítások és gyérítések a 20—30 év körüli tölgy-, cser- és bükkállományokban jelentős segítséget adnak. Becslésünk szerint évente mintegy 10 ezer ha-on lehetne gyérítést és 10 ezer ha-on tisztítást a megfelelő lombos faállományokban országosan végezni. Az emberi környezet védelmének szempontjaira különös gonddal kell ügyelni. Ezt a továbbiak során ismételten vizsgálni kell, bár az alkalmazott fairtó vegyszerek káros hatásáról ilyen értelemben tudomásunk nincsen.

A FAFELDOLGOZÁS ÖNKÖLTSÉGSZÁMÍTÁSI (KÖLTSÉG-HOZAM) RÉSZRENDSZERÉNEK TOVÁBBFEJLESZTÉSE

Dr. Tusa Gábor
Mandik Béla

A fagazdaság szervezetségi színvonalát — többek között — alapvetően az határozza meg, hogy még nem rendelkezik az ágazat vállalati típusainak megfelelő, egységes szervezési modellekkel. Az egyes konkrét vállalati szervezések témakijelölése, módszere, a feldolgozási eszközök kiválasztása többségében szubjektív megfontolások alapján ötletszerű, általában a gazdasági események utólagos regisztrálását, a nagy tömegű, manuális munkát igénylő adatbegyűjtést, adatrendezést és annak gépesítését tűzik ki célul, így csaknem teljes egészében hiányzik a korszerű döntési, döntéselőkészítő rendszerek kifejlesztésére irányuló szervezési tevékenység. A döntéselőkészítés rendszerét szinte valamennyi EFAG és faipari vállalat vonatkozásában az ökonometriai modellek, az optimalizációs módszerek alkalmazásának hiánya jellemzi.

A vállalatok hatékonyságának egyik alapvető paramétere a célelérés eredményessége, amely azonban nem szükhíthető le bármilyen módon meghatározott célok elérésére, tervek teljesítésére. Világosan kell látnunk az optimális célkitűzés jelentőségét, azt, hogy az elmulasztott lehetőség nem más, mint a választható legjobb alternatíva eredménye, és a ténylegesen választott alternatíva közötti különbség.

Ennek érdekében:

- elsősorban is korszerű módszerekkel meg kell határozni az elérendő célokat, továbbá
- korszerű döntéselőkészítő módszerek beépítésével kell biztosítani a célelérés eredményességét, a vállalati működés hatékonyságának növekedését.

A FAGOK kezdeményezésére az 1975. év során megindult munka alapvető célja, a fagazdaság keretében végzett fafeldolgozó tevékenység (a fafeldolgozási főfolyamat, ezen belül első ütemben a fűrészipari termelés) önköltségszámítási (költség-hozam) részrendszerének olyan irányú továbbfejlesztése, amely

- a vállalat tervszintű irányításához,
- és az operatív termelésirányítás döntéselőkészítéséhez is információt képes adni.

A kialakításra kerülő önköltségszámítási rendszerrel szemben még két követelményt támasztunk:

- legyen alkalmas tetszés szerinti, korábbi időszakok „tényszámainak” elemzésére, továbbá
 - a kívánt időpontokban a készletek értékeléséhez, a termékegységenkénti, szűkített költség-fajlagosok szolgáltatására is képes legyen.
- A költség-hozam számítás részrendszerének továbbfejlesztése során azért került elsődlegesen a fafeldolgozási főfolyamat kijelölésre, mivel
- egyrészt az ágazat fő céljának, a faanyag minél jobb hasznosításának a lehetőségei és tartalékai itt a legnagyobbak;

- másrészt a vállalati irányítási rendszer teljes körű kidolgozása előtt, ezen részrendszer önálló működésével lehet a legnagyobb eredményeket elérni.

A döntéselőkészítő rendszer megszervezéséhez elsősorban is

- azt kell kimunkálni, hogy az egyes döntéseket milyen *információs bázisra* támaszkodva célszerű meghozni, ezzel összefüggésben
- állást kell foglalni abban a vonatkozásban is, hogy az egyes döntések előkészítéséhez az *információsükségletet milyen módszerek igénybevételel szándékozunk kielégíteni,*
- az ily módon meghatározott információigényből kiindulva dolgozható ki az *adatbegyűjtési rendszer,* ezen belül a visszacsatolások, más szóval a *döntéselőkészítő információk előállításához szükséges bemenő nyers adatok köre, a különféle információ-technikai funkciók illeszkedése,* más szóval az, hogy a szükségesnek minősített adatokat hol, mikor, milyen folyamatban rögzítik, továbbítják, tárolják, s végül
- befejező ütemként kell kialakítani a szorosan értelmezett *döntéselőkészítő részrendszert.* Ennek keretében határozzuk meg azt, hogy a tárolt adatok rendszeresen rutin, illetve eseti döntések céljaira hol, mikor, milyen folyamatban, milyen matematikai modellek, milyen gépi programok felhasználásával stb. kerülnek feldolgozásra.

A fűrészipari önköltségszámítás információs részrendszere koncepciójának kidolgozását megelőzően szükségesnek látjuk előrebocsátani a következőket:

- Tisztán kell látni azt, hogy a szervezési munka folyamatában a döntéselőkészítő rendszer kimunkálását szükségszerűen meg kell előznie a fűrészipari feldolgozás *szabályozókörének,* valamint e szabályozóköröket működtető, *döntési rendszernek* a kialakítása. Csak ezeket követően lehet kidolgozni a döntések hatékonyságát biztosító, *döntéselőkészítő rendszert,* és mindezek együttesen határozzák meg a kifejlesztendő *adatfeldolgozó rendszer* felépítését.
- Az *információrendszer* által ellátandó, sokrétű és bonyolult feladat közül viszonylag egyszerűbbek az *adatgyűjtő* részrendszer által végzendők, és jóval bonyolultabbak a *döntéselőkészítő részrendszer* által megoldandó feladatok. Az elektronikus számítógép helyét az információrendszerben akkor határozzuk meg helyesen, ha a *döntéselőkészítő feladatok megoldását tartjuk elsőrendű fontosságúnak.* Ez azt jelenti, hogy az adatbegyűjtést és adatfeldolgozást a döntéselőkészítési feladatok megoldását szolgáló modellek információigényeknek kielégítése érdekében kell elektronikus számítógépre vinni. Ha nem ezt tesszük, akkor az elektronikus adatfeldolgozás öncélúvá válhat.
- Ez a problémakör tovább bővül azzal, hogy folyamatosan és dinamikusan *változnak* a döntéselőkészítési igényei és az adatfeldolgozás szervezési eredményeinek a realizálásához minimálisan 2—3 évre van szükség. Ezek a körülmények kihatásukban azt jelentik, hogy az *adatgyűjtés és -feldolgozás kifejlesztésre kerülő rendszerét nem lehet a mai „döntéselőkészítési rendszer”* által meghatározott *„igényeknek” alárendelni,* vagyis azt, hogy a döntéselőkészítés fejlesztésével összefüggésben várhatóan felmerülő *információs igényeket legalább 5—6 éves előrelátással kell koncepciókat kialakítani.*

A bevezetésre tervezett fűrészipari önköltségszámítási részrendszer lényege a következő:

A jelenlegi gyakorlattól eltérően *elsősorban nem* egy fűrészipari termék ön-

költségét és jövedelmezőségét kívánjuk mérhetővé tenni, hanem meghatározott specifikációjú alapanyag maximális nyereséget biztosító feldolgozási variációjának meghatározását szolgálja az új eljárás. A fafeldolgozási főfolyamat egészére vonatkozóan a piaci igények volumenét és összetételét is figyelembe véve, meghatározható a rendelkezésre álló faalapanyag optimális — maximális nyereséget adó — feldolgozási mennyisége és feldolgozási variációs összetétele. Mint-hogy a fűrészipari termelés során általában nem egy-egy választékot, hanem kombináltan, iker-termékeket állítunk elő, ezért nem egy-egy termékre, hanem *fajajonként, hengeresfa vastagsági méretcsoportonként* (ezeken belül), *termelési variációnként művelet-elem* részletezettséggel meghatározott erőforrás fajlagos felhasználásával *üzemi szintű műszaki és költségnormatívák kerülnek kimunkálásra*. Ebből a normatívarendszerből *törzs-adattárakat fejlesztettünk ki*, ezeket a számítóközpontban tároljuk, „naprakészen” karbantartjuk, meghatározzuk a szükséges „*változó*” *jellegű bemenő adatok* körét, ezek rögzítési, továbbítási, stb. folyamatát. Meghatározzuk az információk feldolgozásához szükséges matematikai modelleket és számítógépes programokat, megszerkesztjük a döntésselőkészítés információigényét tartalmazó, irányítási szintenkénti, differenciált tartalmú output-táblákat.

Az önköltségszámítás folyamata — a taktikai szintű tervezés, az operatív szintű termelésirányítás *döntésselőkészítéséhez szükséges információ biztosításához* — vázlatosan a következő: A törzsadattárban tárolt műszaki- és költség-normatívák, a feldolgozásra tervezett faanyag mennyiségére és összetételére, az igényelt termékvolumenre, valamint a várható áralakulásra vonatkozó (változó) adatok alapján. Az erre a célra kifejlesztendő matematikai modell és gépi program segítségével kapjuk meg az „optimális termelési-variáció szerkezet”-et. Azt a szerkezetet, amelynek elérése esetében — az adott feltételei rendszer korlátai között — a fűrészüzemi termelés jövedelmezősége a legmagasabb. Ezen belül természetesen részletes információt kapunk fajajonkénti vastagsági méretcsoportonként és termelési variációnként a feldolgozás szűkített önköltségére, az elérhető termelési értékre és a jövedelmezőség várható alakulására is. A rendszerhez későbbi fejlesztési szakaszában gépi úton kívánjuk biztosítani a fűrészáru-termelés pengebeosztás-szerkezetét (éles-, elő- és visszavágás megjelöléssel), valamint a felfűrészelésre kerülő faanyag optimális hasznosítása célkitűzéssel a tovább feldolgozandó fűrészáru-választék szerkezetét.

A „tényszámok” elemzése, valamint a szűkített önköltségű készletértékelés számítási folyamata értelemszerűen eltérő:

- a törzsadattárban tárolt műszaki- és költségnormatívák,
- a feldolgozott faalapanyag fajajonként, vastagsági méretcsoportonként, termelési variációnként részletezett mennyisége,
- a termelés fajajonként, választékonként, méret- és minőségi specifikációjú mennyisége és fajlagos termelési értéke,
- a fűrészüzemi termelés költségnemenként összesített, valamint faalapanyag és félkésztermék fajajonként részletezett költségadatai *alapján*, az erre a célra kifejlesztendő gépi program *segítségével megkapjuk*:
- a termelés egészére,
- a készletértékeléshez fajajonként,
- az elemzéshez vastagsági méretcsoportonként és termelési variációként, a fűrészrönk-feldolgozás szűkített önköltségét, termelési értékét és jövedelmezőségét.

Az előbbieken vázolt önköltségszámítási-rendszer használhatósága, alkal-

mazásának sikere alapvetően azon múlik, milyen széles körű, átfogó előkészítő munkával alapozzuk meg. Magától értetődik, *nemcsak a „közvetlen”-költségek normatíváit kell* (az adott üzem összes lehetséges termelési variációira) kimunkálni, a „közvetett” költségek növekvő súlya megköveteli a közvetett költségek normalizálásának megoldását is. A normatívák kimunkálása során a választott *bázisidőszak* adott technikai, technológiai, szervezeti stb. színvonalát tükröző költségadatokra kell támaszkodjunk. Ezek az adatok szükségszerűen tartalmazzák a szervezési, technológiai, munkafegyelemmel stb. összefüggő hiányosságok folytán felmerült ráfordításokat is. Az önköltségszámítási részrendszernek „hiányosságokat” tartalmazó adatszolgáltatás bázisán (az egyébként nem vitathatóan indokolt korrekciók nélkül) történő továbbfejlesztését indokolja, hogy az ezen normatívákra támaszkodó, döntéselőkészítő részrendszer biztosította információk alapján is jelentősen javítható a faanyag hasznosítása.

A „műszaki” adatok alapján meghatározható teljesítménykövetelményekre épülő, „műszaki optimum szerinti költségnormatívák” kimunkálása a fejlesztés következő lépését adja majd. A továbbfejlesztésnek ebben a szakaszában a szervezeti, technikai, technológiai stb. színvonal fejlesztése függvényében — az üzemenként meghatározott célkitűzéseket, illetve realizált hatékonyságnövelést építjük be a normatívákba. Ez alapvetően a termelési folyamat veszteségforrásainak feltárását és felszámolását szolgálja.

A fejlesztés további ütemében kell kimunkálni a szakágazati normatívákat, de ebben a fázisban sem lesz szó „egységes” normatívákról. Külön-külön kell majd normalizálni a fejlettebb technikai színvonalon folyó és az elmaradott, vagy kevésbé korszerű gépi berendezésen alkalmazható technológiákkal folytatott termelés egyes variációit. Könnyen belátható ugyanis az, hogy

- az *optimális műszaki követelmények* alapulvételével végrehajtható normalizálás mellett az elavult berendezéseken történő termelés mindaddig veszteséges lenne, amíg a gépek kicserélésre nem kerülnének,
- ha pedig az *elmaradott technikai színvonalú*, termelékenységi fűrészüzemek objektíve indokolt műszaki és költségnormatíváira alapoznánk, akkor ez a korszerű üzemeket nem ösztönöznék kellő hatékonysággal a reális elvárható célok megvalósítására.

A műszakilag megalapozott költségnormatívák kialakítása előtt el kell dönteni még azt is, hogy mi tekinthető a normatívák kialakításához figyelembe veendő „korszerű technikai színvonal”-nak, milyen technikai berendezés, technológia, szervezeti stb. teljesítményéhez kell kapcsolódjanak a meghatározandó normatívák.

Az előttünk álló feladatok vázlatos felsorolásával ismertetni kívántuk a fűrészipari önköltségszámítási részrendszer továbbfejlesztésének problémakörét. A várható nehézségek a megoldásra irányuló erőfeszítések fokozását igénylik, a közel két évtizedes „egy helyben topogás” eredményezte lemaradást indokolt felszámolni.

A fűrészipari önköltségszámítási-részrendszer kimunkálása során természetesen biztosítani kell a kapcsolatokat a gépi adatfeldolgozás fejlesztésével, mert hiszen, amíg modelljeink hagyományos módszerekkel gyűjtött adatokat használnak fel, addig mindig el leszünk maradva a mindenkori tényleges gazdasági események mögött. Az azonban egyértelmű, hogy nem az irányítást, *nem a döntések folyamatát kell az adatfeldolgozó rendszerhez* („az elektronikus számítógéphez”) alkalmazni, hanem fordítva: az információs rendszernek kell az irányítás racionalizálását szolgálnia.

FURNÉR-, RÉTEGELTLEMEZ- ÉS LÉCBETÉTES BUTORLAPGYÁRTÁS LEHETŐSÉGEI HAZAI ALAPANYAG BÁZISON

Kiss János

Az V. ötéves tervek kidolgozása és egyeztetése törvényszerűen fel kellett hogy vesse ismételten azt a kérdést, hogy a fagazdaság területén, hogyan lehetne megvalósítani az eddiginél még hatékonyabb gazdálkodást. A szakemberek megítélése szerint ennek két alapvető útja lehetséges:

- a rendelkezésre álló iparilag eddig is hasznosított fanyersanyagból az optimális termékválaszték gyártása;
- iparilag eddig kevésbé hasznosított, kis értékű faválasztéknak és faipari hulladéknak az eddigieknél fokozottabban, nagy értékű ipari termékékké való feldolgozása.

Jelen cikk az első kérdésre tér ki röviden.

A hagyományos lapféleségek (furnér, rétegeltlemez és lécbetétes bútorlap) hazai alapanyagbázison való termelési lehetőségének vizsgálatakor, a rendelkezésre álló hazai készleési és hámozási rönkmennyiségből, az előző évek termelési és forgalmazási helyzetéből, az import-export alakításából és a hazai szükségletek biztosításának lehetőségéből kell kiindulni. Megállapítható, hogy a rendelkezésre álló favagyon népgazdaságiszinten akkor hasznosítható leg-gazdaságosabban, ha az erdei választékok *arra alkalmas részéből*, furnért, rétegeltlemezt és bútorlapot gyártunk.

A furnér, rétegeltlemez és lécbetétes bútorlap-gyártásnak hazánkban lassan évszázados múltja van. Az Újpesten létesült fakereskedelmi cég 1890-től furnért, majd az 1900-as évektől kezdve rétegeltlemezt gyártott. A II. világháború előtti konjunktúra hozta létre a Budapest Asztalos Sándor utcai, Hárosi és a Szegedi Falemezgyárakat, ahol a furnér és rétegeltlemez termelés mellett lécbetétes bútorlapot is gyártottak. Az Asztalos Sándor utcai üzem megszüntetése után, ezen üzemek tekintendők még ma is bázisüzemeknek. Az említett három termék jövőbeni termelési lehetőségei a mai ismeretek alapján a következőkben összegezhetők:

Furnértermelés

A hagyományos laptermékek közül a furnértermelés fejlesztése az utóbbi években lépést tartott az általános faipari fejlődéssel. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a műszaki fejlesztés ún. világszínvonalon valósult meg. A legrégebb gépsorok cseréje részben megtörtént. A furnér-hasítógéptől a folyamatos elszedést levegő-megszívással oldották meg, ezzel együtt a szárítóberendezés folyamatos adagolását is, ami kiküszöbölte a kézi munkát. Az alapgépek kisegítő gépeivel (rakatképző, ollók, kötözőgép stb.) tovább csökkentették a kézi munkát és az így kialakított technológiai gépsor új szakaszt nyitott a furnértermelés területén. Megszüntette a szakaszos termelést és úgynevezett „szalagszerű gyártást” valósított meg.

Az eddigi jó irányú fejlesztés módot nyújt arra, hogy a rendelkezésre álló hazai legértékesebb faanyagból az eddigieknél nagyobb mennyiségben termeljünk furnért. Az elmúlt időszakban a bútorgyártás emelkedésével természetesen a furnértermelés is emelkedett. A növekedés ütemét az adatok szemléltetik:

1950	1,2 millió m ²
1955	4,1 millió m ²
1960	8,4 millió m ²
1965	15,7 millió m ²
1970	19,1 millió m ²
1975	25,0 millió m ²

Köztudott, hogy a furnér fő felhasználója a bútóripar, a forgalomba kerülő furnér kb. 81%-át használja fel. Ebből következik, hogy a furnérszükséglet növekedése a jövőben is szorosan kapcsolódik a bútóripar fejlesztéséhez. A szükséglet növekedési üteme nem lesz lineáris a bútórttermelés termelési értéknövekedésével, de jelentősége tovább növekszik. A stíl és stilizált bútórok iránti hazai kereslet növekszik, s ez maga után vonja a természetes furnérok felhasználásának növekedését. Ugyanez vonatkozik az export bútórokra is.

A fentieket figyelembevéve a furnértermelés és felhasználás alakulása a következők szerint prognosztizálható:

	1975	1980	1985	1990
Termelés, mill. m ²	25,0	32,0	34,0	34,0
Felhasználás, mill. m ²	28,5	36,0	37,6	37,6

A termelés és felhasználás közötti különbség részben importtal, részben pedig egyéb szektor termelésével egyenlítődik ki.

Az így előirányzott termeléshez, a rendelkezésre álló adatok alapján a következő hazai furnér-rönk mennyiséggel lehet a jövőben számolni:

1975	30,7 ezer m ³
1980	40—42 ezer m ³
1985	44—48 ezer m ³
1990	46—50 ezer m ³

Az 1990-ig prognosztizált furnértermeléshez az alapanyagának kb. 70%-a biztosítható ezek szerint hazai kitermelésből és 30%-ot részben választék-bővítés, részben alapanyagfedezet-hiány miatt, egzótával kell pótolni. Ez a 70% is azonban csak akkor biztosítható, ha a jelenleginél nagyobb mennyiségben fogad a bútóripar bükk és nyár furnért, ill. furnérterítéket, amihez a műszaki feltételeket meg kell teremteni.

A várható egzóta rönk szükséglete:

1975	13,3 ezer m ³
1980	16—18 ezer m ³
1985	16—20 ezer m ³
1990	15—19 ezer m ³

A furnér-rönk fajaj összetételére jó tájékoztatást ad az 1975-ben országosan feldolgozott rönkmennyiség:

tölgy	7,9 ezer m ³
bükk	6,8 ezer m ³
egyéb kemény	5,6 ezer m ³
nyár	6,5 ezer m ³
egyéb lágy	1,3 ezer m ³
dió	2,6 ezer m ³
egzóta	13,3 ezer m ³
Összesen	<u>44,0 ezer m³</u>

A hazai fából termelt furnér mennyisége nagymértékben bővítheti a bútór-választékot, de felhasználására csak akkor kerülhet sor, ha részben a bútór-ipar területén, részben a furnérgyártó iparban tovább bővítjük a nem nagy beruházást igénylő műszaki fejlesztést, mint pl. a nagy felületek gépi kiképzését (furnér-teríték, erezetnyomó gépek üzembeállítását bükk furnérra stb.).

Ismételten hangsúlyozva azt, hogy az eddigi műszaki fejlesztések sikeresek voltak, meg kell állapítani, hogy a rendelkezésre álló hazai furnér-rönk teljes feldolgozására a meglévő korszerű kapacitások nem elégségesek. A régi gépsorok további lecserelése mellett új kapacitások létrehozására is szükség van. A jelenlegi korszerű gépsorokkal az előirányzott termelés kb. 40%-a termelhető le.

A furnértermelés bázis-üzemeinek a Hárosi üzemet és a Délalföldi EFAG-ot lehet tekinteni. A várható kapacitásnövelést is elsősorban ezen a két helyen célszerű megvalósítani. Mindkét vállalat rendelkezik nagyüzemi gyártási tapasztalatokkal a megfelelő szaklétszámmal. Továbbá korszerű termelés csak akkor valósítható meg, ha több gépsor dolgozik együtt, s így lehetőség van arra, hogy méret, fafaj, választék stb. szempontokat is figyelembe vegyünk a termelés folyamatán.

Rétegeltlemez-gyártás

Hazánkban a hagyományos lapgyártás területén rétegeltlemez termelésében volt a legnagyobb a visszaesés, az elmaradottság mind mennyiségben, mind pedig a műszaki fejlesztés tekintetében. *A hazai rétegeltlemez-gyártás műszaki színvonala teljes mértékben korszerűtlen.* Műszaki fejlesztés a felszabadulás óta, gyakorlatilag nem volt. Pedig meg kell állapítanunk azt, hogy a bútorgyártás minőségének javítása, főleg exportképességének növelése érdekében, ennek az ágazatnak a műszaki fejlesztése ma már elengedhetetlen, nem szólva arról, hogy az alapanyaggyártó ipar termelésének gazdaságosabbá tétele megköveteli a rétegeltlemez gyártásra alkalmas hazai fanyersanyagnak ilyen magas értékű termékkel való feldolgozását.

A felszabadulás után a meglévő kisebb gépek cseréjével igyekezett a gyártás lépést tartani az általános faipari fejlődéssel, de ez természetesen nem elégítette ki a szükséges műszaki fejlődést. Bevezetésre kerültek új ragasztóanyagok, nedves eljárású technológiáról áttértek a szárazeljárású lemez gyártására.

Az ötvenes évek végén hazánkban is meggyorsult az agglomerált lapok gyártásának fejlesztése. Ezzel kapcsolatban olyan szemlélet alakult ki, hogy a rétegeltlemez teljes egészében helyettesíthető farostlemezzel. A gyakorlati élet azonban mást bizonyított. A rétegeltlemez fizikai és mechanikai tulajdonságai teljesen eltérnek a farostlemeztől, s így meg van a maga speciális felhasználási területe is.

A műszaki elmaradottságot, ma már csak komoly fejlesztési költséggel lehet behozni, az ötvenes években termelt mennyiséget visszaállítani. Az alapgépek többsége 40—50 éve üzemel, s így ezekkel gazdaságosan, korszerű terméket nem lehet előállítani. Az iparilag fejlett országokban az ötvenes évektől kezdve folyamatosan fejlesztették mind a technológiát, mind pedig a gyártó berendezéseket.

A hagyományos lemezgyártás fejlesztésének szükségességét nemcsak a tőkés államok, hanem hazánk kivételével a szocialista országok is felismerték. Az elmúlt években a környező szocialista országokban (Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia, Szovjetunió) rohamosan fejlődött a hagyományos lemezgyártás.

A rétegtlemezzel fejlesztése a Szovjetunióban volt a legdinamikusabb, amit a KGST statisztika szerinti adatok is mutatnak:

1950	657 e. m ³	100%
1955	1049 e. m ³	159%
1960	1353 e. m ³	205%
1965	1714 e. m ³	260%
1970	2045 e. m ³	311%
1975*	2350 e. m ³	357%

* várható termelés.

Hasonló időszakban a hazai termelést és felhasználást a következő számok mutatják:

	1950	1955	1960	1965	1970	1975
<i>Rétegtlemez</i>						
termelés, e. m ³	21,7	18,3	21,7	19,7	12,4	5,9
felhasználás, e. m ³	21,7	21,8	24,7	23,1	22,4	29,0
<i>Székülés</i>						
termelés, e. m ³	—	0,5	0,7	1,7	2,3	2,1
felhasználás, e. m ³	—	0,5	0,7	1,7	2,3	2,1

A termelés és felhasználás közötti különbséget importtal (Szovjetunió) egyenlítettük ki.

A műszaki fejlesztési elképzeléseket, ill. lehetőségeket és a prognosztizált felhasználást figyelembevéve, a következő termeléssel és belföldi forgalmazással lehet számolni a következő években:

	1980	1985	1990
<i>Rétegtlemez</i>			
termelés, e. m ³	6	14	24—26
felhaszn., e. m ³	30	31	32
<i>Székülés</i>			
termelés, e. m ³	5	5	5
felhaszn., e. m ³	5	5	5

A rétegeltlemez gyártásának 70 éves múltja van hazánkban. Ennek ellenére még mindig szakaszos termelés folyik elavult gépekkel és aránytalanul nagy élőmunka ráfordítással. Az iparilag fejlett országokban már jó ideje folyamatos (szalagszerű) termelést valósítottak meg és fejlesztették a hozzá szükséges gépi berendezéseket.

A fejlesztési célok kitűzése során a következő szempontokat kell figyelembe vennünk:

1. A bükk mennyiségének növelése korlátozott, tehát szükséges a vékonyabb bükk és a nyárfa fokozottabb feldolgozása.
2. Létszámnövelésre nincs lehetőség, ezért szükséges a gyártási idő csökkentése, korszerű technológia megvalósításával, legalább 20—25 órára, a jelenlegi 80—90 óra helyett.
3. A felhasználási területeknek megfelelő műszaki paraméterekkel rendelkező lemezt kell gyártani, mert csak így szélesíthetők ki a felhasználási területek, mint pl. a konténer-, zsuzolólemezek stb.
4. Az ún. műszaki lemezek fizikai, mechanikai tulajdonságainak fokozása érdekében egyéb anyagok felhasználását is be kell vezetni pl. műanyag, üvegszál stb.
5. A nyárörök rétegeltlemezzé való fokozottabb felhasználása érdekében a Déalföldi EFAG által megkezdett nyárlemezgyártást tovább kell növelni és a felhasználók körét bővíteni.

A hazai rétegeltlemez gyártását nagyságrendileg két csoportra lehet osztani.

A felhasználás egyik nagy területe a székülés és támlalemezt igénylő ülőbútoripar. Ennek a terméknek a gyártása a járműipar igényét is figyelembevéve, az V. ötéves terv végéig el kell, hogy érje az évi 5000 m³-t. Ide kell még sorolni az ún. különleges lemezt is, ami méretben és minőségben általában eltér a hagyományos lemeztől (kb. 2000 m³/év). *Ezen lemezek gyártását célszerű annál a vállalatnál megoldani, amelynél a legnagyobb ilyen irányú szakmai tapasztalattal rendelkeznek.* A rétegeltlemez gyártásának másik területe a nagyméretű ún. hagyományos lemez. Utalva az 50-es évek termelésére, az ilyen lemezek hazai termelése elérte a 22 ezer m³ évi mennyiséget, az 1976. évi termelés várhatóan 6200 m³ lesz.

Ez utóbbinál a rétegeltlemez gyártásával kapcsolatos fejlesztési irányok meghatározottak. Több olyan gépgyártó cég ismeretes, melynek technológiai gépsora megfelel az európai műszaki színvonalnak és a hazai sajátosságokat is kielégíti. A beépítésre kerülő technológiai gépsor kiválasztásakor figyelembe kell venni, hogy egy gépsoron évente legalább 10—12 ezer m³ lemezt kell gyártani két műszak esetén, és a korábban említett választékbővítést biztosítani kell. A termelékenység fokozása érdekében, 1 m³ lemez gyártásánál el kell érni az európai átlagot, a 20—25 órát.

A hagyományos lemez termelésének fejlesztése a szegedi üzemben megoldható. A beruházás itt valósítható meg a legrövidebb idő alatt, a fajlagos fejlesztési költségek itt a legkedvezőbbek és az üzem nagy szakmai gyakorlattal rendelkező létszámmal dolgozik.

Az előzőekben előirányzott rétegeltlemez (különleges lemezzel együtt) és székülés gyártásánál a várhatóan rendelkezésre álló hazai hámozható rönkből kell kiindulni, amit az alábbi mennyiségre lehet becsülni:

	1980	1985	1990
Rendelkezésre áll, e. m ³	50	64—67	64—67
<i>Termelés választék szerint</i>			
— hagyományos lemez, e. m ³	4	12	22—24
— különleges lemez, e. m ³ ..	2	2	2
— székülés-támla, e. m ³	5	5	5
Összesen, e. m ³	11	19	29—31

1985-től az alapanyag megemelkedése főleg a felszabadulás után telepített és vágáséretté váló nyár kitermelésből adódik, kb. 40% nyár van figyelembevéve. Ez a mennyiség fedezi az előírányzott termelés alapanyagszükségletét.

Mint már előzőekben jeleztük, a hazai bútortalpyártásnak két bázis üzeme volt. Az Asztalos Sándor utcai Bútortalpyüzem, ahol 1938-ban kezdték el a bútortalpyártást. Maximális termelését az 1950-es években érte el, mintegy 7000 m³-t évente. Az üzem a termelést 1965. január 1-én szüntette meg. A másik bázisüzem a Szegedi Falemezgyár, ahol jelenleg is gyártanak bútortalpyt kb. évi 5000 m³ mennyiségben. Az üzem maximális termelése 6000 m³/év volt. Ma még a Budapesti Bútortalpy KTSZ és az ERDÉRT is gyárt kb. 2000 m³/év mennyiségben.

A hazai bútortalpyártásról is körülbelül ugyanazt mondhatjuk el, mint a rétegeltlemez gyártásról. A műszaki fejlesztés ezen a területen is elmaradt és a *jelenlegi géppark közel 40 éves, s ezzel gazdaságosan, korszerű terméket ma már nem lehet előállítani.*

A bútortalpyt egyrészt a bútortalpyipar, másrészt az egyéb iparágak, jármű-, építőipar stb. használja fel. A nagyobb választék kialakítására itt is szükség van, mivel mind a bútortalpyiparban, mind pedig az egyéb iparágakban egyre speciálisabb igényeket kell kielégíteni.

A hazai bútortalpytermelést a következő számsor szemlélteti:

1950	13 e. m ³	100%
1955	13 e. m ³	100%
1960	13 e. m ³	100%
1965	11 e. m ³	84%
1970	11 e. m ³	84%
1975	7 e. m ³	53%

A bútortalpyártás is nagyot fejlődött az elmúlt évtizedekben az iparilag fejlett országokban. A szakaszos termelésről itt is áttértek a folyamatos termelésre. A gyártási időt (1 m³-nél 55—60 órától) 20—25 órára csökkentették és ennek megfelelően csökkent a létszámszükséglet is.

A hazai fejlesztéshez egy telephelyet célszerű számításba venni, mégpedig a *Délalföldi ÉFAG szegedi telepét.* Itt egy modern gépsorral megoldható a hazai szükségleteket kielégítő, 12—13 ezer m³/év bútortalpy gyártása. A fejlesztés fajlagos költségei itt a legkedvezőbbek, mivel a kisegítő létesítmények egy része rendelkezésre áll és a szakemberellátás is biztosított. Az alapanyagellátásnál abból lehet kiindulni, hogy a nyártermelés emelkedésével a szükséges alapanyag teljes mennyiségben hazai termelésből biztosítható. Minimális egzőta

rönk behozására esetleg a választékbővítés miatt van csak szükség. A kitermelésre előirányzott nyárfamennyiségből óvatos becslés szerint a következő mennyiségű hámozási rönkkel lehet számolni a bútortalpygártáshoz:

1980	29 ezer m ³
1985	30 ezer m ³
1990	30 ezer m ³

Ez egészítendő ki esetleg 10%-nyi egzótával, ami fedezetet nyújt az említett bútortalpygártás alapanyagellátására.

*

Ezen cikknek az a célja, hogy nagyságrendileg adjon tájékoztatást a mai ismeretek és rendelkezésre álló adatok alapján a hagyományos lapgyártásról, továbbá, hogy megközelítőleg számszerűsítse az elkövetkezendő években a várható hazai szükségleteket és a rendelkezésre álló hazai alapanyag figyelembevételével a lehetséges termelési mennyiségeket. Az utóbbi évek fejlesztési tapasztalata alapján meg kell azonban jegyezni azt, hogy az említett termelés-fejlesztés csak akkor kezdhető el, ha a felhasználási területek egyértelműen tisztázottak és a gyártandó termékek elhelyezése hosszabb távon biztosítva van.

Vegyszeres gyomirtási bemutató a Helvéciái Állami Gazdaságban

A Helvéciái Állami Gazdaság 1976. június 22-én vegyszeres gyomirtási bemutatót szervezett. ERDŐS LÁSZLÓnak, az állami gazdaságok erdészeti referensének megnyitó szavai után KERÉKES ANTAL igazgatóhelyettes köszöntötte a résztvevőket, majd ismertette a gazdaságban az erdészet szerepét. 1968-ban a gazdaság vezetősége — a szőlő- és gyümölcsstermesztés főágazat mellett — feladatként megjelölte a humuszban szegény homoktalajok erdősítéssel való hasznosítását. Az 1964 és 1969 között mutatkozó veszteséges gazdálkodás tette szükségessé mintegy 3000 ha beerdősítését. A telepítéseket 1969-ben kezdték (43 ha fenyőtelpítés) és azóta évi ütemezésben folytatják a megkezdett munkát (a jelenlegi erdőterület 1208 ha).

Az évente növekvő erdészeti feladatok szükségessé teszik a műszaki, személyi feltételek fejlesztését (csemeteültető gép, nyárfaultető gépsor, keskeny nyomtávú lánctalpas traktor, motorfűrész, kérgezőgép, betanított munkás). A gazdaságban alkalmazott erdőművelési gépek azonosak a kertészeten és a szántóföldön alkalmazott erő- és munkagépekkel, így lehetőség nyílik az erdészet és a kertészet együttes műszaki fejlesztésére.

Jelenleg az erdészeti ágazat évi 1000—1200 m³ bruttó fatömeget termel. A termelés várható jövőbeni alakulása a következő:

1980-ig	2—3 ezer m ³ bruttó fatömeg
1985-ig	4—5 ezer m ³ bruttó fatömeg
1990-ig	6—8 ezer m ³ bruttó fatömeg



Az általános ismertetés után SZOLNOKI GYŐZŐ, a Megyei Mezőgazdasági Szakszolgálat növényvédelmi szakmérnöke ismertető előadásában hangsúlyozta, hogy a kézi munkaerő fokozatos csökkenése szükségessé teszi a vegyszeres gyomirtás bevezetését. Ez irányú kísérletük során különböző herbicidekkel 200 m²-es parcellákat kezelték le (teljes terület kezelés) 100 m²-es kontroll terület meghagyásával. Vizsgálták, hogy különböző humusztartalom mellett az egyes vegyszerek miként hatnak a gyomosodás mértékére, és ugyanakkor a fenyőre, nyárra milyen mértékben fitotoxikusak.

Az előadásokat helyszíni bejárás követte. A résztvevők megtekinthették az elmúlt években végzett vegyszerezéseket, valamint az 1976 tavaszán különböző herbicidekkel, és azok kombinációival kezelt területeket.

A bemutatásra került 4 éves cellulóznyár telepítésben alkalmazott gyomirtó szerek, és azok kombinációi közül az alábbiak bizonyultak a legjobbnak:

	kg/ha, ill. l/ha
Sys 67 Omnidel + Maloran	12 + 4
Sys 67 Omnidel	15
Sys 67 Omnidel + Aresin	12 + 3

Az Aresin adagjának emelésével a fitotoxikus hatás erősen érvényesül, 6 kg/ha-nál levélhullás állt be.

Sys 67 Omnidel + FL—174	12 + 4
Gramoxone	3

Az 1972-ben telepített fenyőállományban (80% feketefenyő, 20% erdeifenyő) a következő herbicidek és azok kombinációi mondhatók a legjobbnak:

	kg/ha, ill. l/ha
Ravixen	6
Merkazin + FL—174	3 + 1,5
Buvinol 50 wP	8
Zeaposz 10	10
Hungazin DT	3

A vegyszerezési bemutató utolsó állomása egy 2 éves fenyőtelepítés, ahol a kísérletbe vont herbicidek közül nagyon jó volt a Hungazin DT 2 kg/ha-os, Zeaposz 10 10 l/ha-os adagjai és jónak bizonyult a Caragard-Combi 5 kg/ha-os adagja.

Szilágyi Attila

Várallyay Csaba
Gyarmati Béla

ÜDÜLŐERDŐ BERENDEZÉSEK FÁJÁNAK ANYAGVÉDELME

Erdeink több-célú hasznosításában egyre nagyobb jelentősége van az üdülésnek. A testet-lelket felüdítő környezethez hozzá tartoznak azok az építmények, szerkezetek, berendezések, amelyek biztosítják a pihenés, a sport, a használat korszerű feltételeit. Erdeinkben egyre több a különböző rendeltetésű épület, építmény, az esőtől védő tető, a pad, a kerítés, az útjelző oszlop, a kilátó, a híd stb., amelyekben sok faanyag van.

A jelentős értéket képviselő szerkezetek faanyaga azonban aránylag hamar tönk्रे megy, készüljön bár tartósnak ismert, értékes fafajból. Az erdő természetes élettere ugyanis a legtöbb farontó gomba- és rovarfajnak. Az időjárás viszontagságainak kitett-, földdel, vízzel érintkező faanyagoknak viszonylag nagy és gyakran változó nedvességtartalma van, ez elősegíti és fokozza a károsítást, korlátozza a használhatóságot.

A faszerkezetek használati időtartamától függ az építésükkel és a fenntartásukkal járó élő- és holt-munka ráfordítás gazdaságossága. Alapvető érdekünk tehát a károk bekövetkezésének késleltetése, a károsodás mértékének és tova-terjedésének korlátozása, a faanyagok a gomba-, a rovar- és a tűz-károsítás elleni védelme.

A legtágabb értelemben vett — integrált — faanyagvédelem fő irányelvei azonosak a fagazdálkodás általános szempontjaival, a szűkebben értelmezett a következő két alapvető megoldásra épül (amennyiben a gomba- és a rovar-károsítás elleni védelmet emeljük ki):

- a faanyag védelme a légszáragságnál nagyobb-, illetve a változó nedvességtartalomtól;
- a biológiai károsítók ellen hatásos anyagoknak a felületre, illetve a faanyagba való bevitelére, a kémiai védőkezelés.

Bár a két megoldás részben kiegészíti, részben feltételezi egymást (a kémiai védelem módja és eredménye nagymértékben függ a faanyag nedvességtartalmától) a következőkben a kémiai védelem lehetőségeivel, illetve anyagaival foglalkozunk.

A külföldi és a hazai ipar számos olyan vegyületet, anyagot, készítményt kínál, ami hatásos a biológiai károsítók egyes csoportjai ellen. Azt, hogy melyiket és hogyan alkalmazzuk, a célok, a körülmények és a védőszer tulajdonságainak figyelembevételével kell eldönteni.

A kémiai védelemmel szemben támasztott számos követelmény közül a tartós védeltséget és a védőkezelt faanyag használatának veszélytelenségét kell kiemelnünk.

Az építményekben, szerkezetekben felhasznált anyag kémiai védelmének módszerét, és az alkalmazott védőszert alapvetően a faanyagok a szerkezetben elfoglalt helye, illetve feladata határozza meg.

Világszerte fő törekvés — bármelyik iparágban —, hogy a költségek csök-

kenése végett a munkafolyamatok számát és bonyolultságát igyekeznek összevonní, ami az esetek többségében univerzális hatású, több-funkciós anyagokhoz vezet. Ez a törekvés a faanyagvédelem területén is érezhető. Számos gyártó vállalat a károsítások megelőzésére, megszüntetésére, különféle színhatások elérésére, szabadon vagy zárt helyen való felhasználásra „univerzális” készítményt ajánl, mégis általános érvénnyel megállapíthatjuk, hogy a várható károsodás ismeretében, speciális készítmények használatával nagyobb eredmények érhetők el.

A víztaszító hatásuknál fogva nagy jelentőségük van az olajtípusú készítményeknek. A *kőszénkátrányolaj*, mint telítőszer több mint száz éves múltra tekinthet vissza. Talajjal érintkező faanyag védelmére helyi felületkezelésre is alkalmas. A száraz anyag felületét, két-háromszor kell mázolni, vagy ha a faanyag méretei ezt lehetővé teszik, a védendő részt hordóban lévő *kőszénkátrányolajban* kell áztatni. A *kőszénkátrányolaj* felhasználását korlátozza sötét színe, a kezelés után erős szaga és szennyező tulajdonsága, így tehát csak olyan helyen ajánlható, ahol a faanyag emberekkel, ruhával közvetlen érintkezésbe nem kerül.

Az *ásványolaj* nem színezi a faanyagot és szintén víztaszító hatású, önmagában védőhatással nem rendelkezik, de több szerves hatóanyag oldószere.

A világ számos országában jó eredménnyel alkalmazzák az *ásványolajban* 5% részarányban oldott *pentaklórfenolt* vagy *fémnaftenátokat*, *tributilonoxidot* stb. A készítmények előnye, hogy szikkadás után olaj-lakkal a felület lezárható. A vízben oldódó készítmények — szertetlen és szerves sók keverékei — széles körben használhatók. Előnyük, hogy lakkozhatók, vagy olajokkal a kezelést követő kiszáradás után víztaszítóvá tehető a fa felülete.

Közel fél évszázada ismert a *nátriumfluoridon* alapuló készítmények kiváló fungicid és insecticid hatása. A fluor és króm vegyületek a fában 5—7 hét eltelte után olyan komoly komplex vegyületet alkotnak, amelyek vízben kevésbé oldhatók, a fában „fixálódnak”, a króm pedig a fában lévő, vagy azzal érintkező fémek korrózióját is csökkenti.

A német szakirodalom ezeket a keverékeket mint „U sókat” ismeri, amelyeket rendszerint nitrált fenolokkal, vagy krezolokkal is kiegészítenek. A készítményekből 2,5—5,5%-os oldatok készíthetők.

Az oldatok színe rendszerint sárgás-narancsos, a fát hasonlóan enyhén színezik. Hazai ilyen típusú készítmény a *Tetol U*, amely egyaránt alkalmas telítésre és felületkezelésekre. Alkalmas minden szabadban beépített fa kezelésére. A fa felületét nem zárja le, így padok, asztalok esetében célszerű csónaklakkal a felületet víztaszítóvá tenni, ez védi a kioldás ellen, növeli a védelem időtartamát.

Külföldi készítmények közül ismertebbek a *Wolmanit U* — *Reform T* és a *Desowag-Bayer* cég készítménye, a *Basilit ULL*. Az „ULL” jelű készítmények vízben oldhatósága 10%, ami viszonylag kevesebb sóoldatfelvételt tesz szükségessé.

Jól alkalmazhatók szabadban és zárt terekben a réz-króm-bór hatóanyagokon alapuló készítmények is. Hat-nyolc hetes száradási idő után az „U-sók”-hoz hasonlóan nehezen kioldhatók a fából. Hatásos védelmet az előző típushoz képest 2—3-szoros védőszer-mennyiség biztosít. Elsősorban fűrésztés és áztatás jöhet használatánál szóba. Réz vegyületeken alapul a hazai *Tetol RKB*, a külföldi (NSZK) *Wolmanit CB*, *Basilit CFK*, az angol *Cuprinol* és a Skandináviában elterjedt *Boliden K33*, valamint finn változata a *Lahontuo*. A faanyagot zöldes-barnára színezik, a szín néhány hét múlva tompul.

Külön érdemes még megemlíteni az ipari vegyianyagként beszerezhető penta-klórfenolnátrium sóját, amely mint faanyagvédőszer is általánosan ismert.

Vízben oldható a *pentaklórfenolnátrium*, fehér színű, kristályos anyag, kellemetlen szagú. A kezeléskiszáradása után szagát nagy mértékben elveszti. A fából, miután egy komponensű, a víz kimosó hatására egy része kioldódik, tehát használata higiénés okok miatt is csak lakkozással együtt ajánlható.

Sok esetben a védelmen kívül kívánalomként merül fel a színező hatás is, amelyet az ún. féligáteresztő száradó olaj, vagy *műanyag-alapú lazúrok* biztosítanak. Ezek jól tapadnak a természetes, vagy a sóoldatokkal védő faanyag felületén.

A lazúrok kis szárazanyag tartalmú felületkezelő szerek, egyszerű mázolásos eljárással hordhatók fel a fa felületére. Általában kétszeri mázolás szükséges, amikor kb. 120—140 g védőszer kerül 1 m² fafelületre. A szintelen lazúrkészítmények alkalmasak önmagukban matt fafelület védőkezelésére. Amennyiben a fényes felület elérése a cél, mint alapozók a lakkozás előtt, vagy a sóoldatos felületkezelés után, matt hatású felületlezárásként.

Különösen ajánlhatók a színesek önálló védőszerként fenyő-anyagoknál, a fa rajzolatát szépen, pácoláshoz hasonlóan kiemelik, jól beszívódnak a fa rostjai közé. Védőhatásuk az előzőekben említett védőszerkével azonos hatású. Magas oldószertartalmuk miatt tűzveszélyesek (de a védőkezelt faanyag gyúlékonysága nem fokozódik), az olajokhoz képest nagyobb körültekintést igényel alkalmazásuk. Száradási idejük 2 és 24 óra között változik, attól függően, hogy műanyag- vagy olajbázisú készítményről van szó.

Hazai készítmények a Budalakk által Bayer licencre készülő *Xyladecor* és *Xylamon* készítmények, és a MÁV Fatelítő által kifejlesztett *Tetol lazúrok* két szintelen és tizféle színű változatai. Az azonos gyártmányú készítmények küllőféle színei általában egymás között keverhetők, így egyéni ízlés szerinti színek is kialakíthatók, a szintelen pedig mint színhígítő is alkalmazható. Zárt helyen történő felületkezelés esetén néhány napig célszerű szellőztetni.

Külföldön számos lazúrkészítmény van forgalomban, amelyek közül néhány időnként a hazai kereskedelemben is beszerezhető. A legismertebbek a Deso-w-Bayer cég *Xylamon* és *Xyladecor* készítményei, a *Xylamon* fedőfestékek, továbbá a *Wolman Fungol-Lazúr*, a dán *Sadolin*, *Sadotopp* és *Bondex*, valamint az osztrák *Herberts* lazúr.

Ez a rövid áttekintés bizonyítani kívánta azt, hogy ma már hazánkban is számos olyan védőszer kapható, amivel fokozni lehet az erdeinkben használt faszervezetek tartósságát, gazdaságosságát.

Hozzászólás „Az üdülőerdő berendezések fájának anyagvédelme” c. dolgozathoz

Várallyai Csaba faipari mérnök és Gyarmati Béla erdőmérnök dolgozata jelentős témában kíván tájékoztatást, útbaigazítást adni a gyakorlati szakemberek számára. Az erdeink közjóléti szerepe évről-évre jelentősebb lesz, a szociális jellegű feladatok szaporodnak. Mindennek velejárója az ezeket a célokat szolgáló erdei berendezések számának és választékának rohamos szaporodása. Mivel a berendezések anyaga a fa, élettartamának meghosszabbítása célra vezető és gazdaságos módszerekkel fontos feladatunk. Ezért tartom jelentősnek a dolgozatot.

Pozitívuma a dolgozatnak, hogy részletesen foglalkozik a faanyagok gomba és a rovarkárok elleni védelmével. A tűz károsítás elleni védelem szükségességét megemlíti, ennek módjára ajánlatot nem tesz. Ezzel pedig számolnunk kell, mert a rombolási ösztön — sajnos — sok emberben él, számos bizonyíték van erre.

Hiányolom, hogy nem különítik el a szerzők a földdel érintkező fafelületek védelmét a föld feletti részek védelmétől. Míg az előbbinél az olajtípusú készítmények alkalmazása célravezető és aránylag olcsó, addig a föld feletti részek védelmével nagyon sok szempontot és igényt kell kielégíteni.

A földdel érintkező felületet kőszénkátrányolajjal történő többszöri mázolásával, vagy az ún. forró-hideg eljárással hathatósan lehet védeni. Az ásványolajban 5% részarányban oldott pentaklór-fenolt talán még ebben az esetben sem ajánlanám, lévén jelentős mértékben mérgező hatású. Helyette inkább a tetra-klórbenzol 20%-os oldatát javallanám, amelynek mérgező hatása lényegesen kisebb az előbbinél.

A föld feletti részek védelménél egyik kiemelt fontosságú követelmény, hogy a védőszer ne legyen mérgező hatású a környezetre. (Tehát a pentaklór-fenol alkalmazása kizárt.) A másik követelmény: a védőszerrel kezelt faanyagnak az erdei környezetbe beilleszkedő színűnek kell lennie, a faanyag természetes színét kell visszaadnia.

A nátriumfluoridon alapuló készítmények is mérgező hatásúak, alkalmazásuk nem ajánlatos. Nem tudom, hogy a lakkozás ad-e megfelelő védelmet a mérgező hatás érvényesülése ellen?

A dolgozat alapján a lazurkészítmények alkalmazása látszik célravezetőnek különösen azért, mert nem mérgező hatásúak és a megfelelő színhatást el lehet velük érni. Kérdés: a megfelelő védőhatás bizonyított-e?

Rendkívül bonyolult téma a kihelyezett faanyagok védelme. Sokféle szempontot kell kielégíteni és ez teszi nehezebbé a szokványos faanyagvédelemnél. A szerzők igyekeztek eleget tenni ezen kívánalmaknak. Dolgozatuk közlését javaslom.

Büttner Gyula

Tadzsiszisztánban a Pamir-Alaj hegység teraszos lejtőin tavasz elejétől kezdve csupán gesztenye-, dió- és pisztáciafával több mint ezer hektárnyi lejtőt ültettek be. Az új erdők megbízható védelmet nyújtanak az erózióval szemben, gazdagítják a növény- és állatvilágot, s bő termést is hoznak.

Optikai-elektronikus készüléket konstruálnak a leningrádi Erdőtechnikai Akadémián az erdőkről információt nyújtó, úgynevezett spektrozonális filmfelvételek automatizált elemzésére. Légi felvételek segítségével tanulmányozzák az erdők típusait, növekedésük feltételeit, a szukcesszió menetét. Az aviatika felhasználása lehetővé teszi a felszíni munkák csökkentését és megkönnyítését. A felvételek értékelése eddig veszélyes és hosszadalmas dolog volt, csökkentette az elemzés operativitását és következőképpen a döntések kidolgozását.

A holinszki erdőgazdasági igazgatóság területén és az ukrainai fakitermelő helyeken a gyökerekből és tuskókból terpentínolajat, faszenet, a túlevélből vitaminlisztet, klorofill- és karotintartalmú pasztát, a gyógyszerészetben használt kivonatokat készítenek, a lombevelet pedig a selyemhernyó takarmányozására használják fel. Ez lehetővé tette, hogy a fakitermelésnek az 1960. évi 600 ezer köbméterről 1975-ben 300 ezer köbméterre csökkenésekor a korábban kárba vesztett nyersanyag felhasználása révén 11 millió rubel értékkel megnöveljék a kibocsátást. Kiszámították, hogyha az ország minden gazdasága ugyanilyen komplex módon dolgozna fel a nyersanyagot, akkor az ebből származó évi nyereség elérhetné a 15—20 milliárd rubelt, a kivágott erdőterület pedig másfél millió hektárral csökkenne.

(APN)

Dr. Szijártó Árpád
Szilágyi József

FÁFAJOK A KÖZÉPKORI SOMOGYBAN

A jellegzetes, erdős somogyi tájat járva sokakban felmerülhetett a kérdés: vajon a régmúlt időkben milyen erdők díszlettek itt, milyen fafajok váltakoztak a lankás dombokon?

— ROBOZ ISTVÁN 1880-ban „A tükörben” címmel Kaposváron kiadott könyvében utal a tájra és válaszol a kérdésre:

„Erdő elég van még, bükk, fenyő, tölgy és gyertyán
A madár is szédül fáinak sudarán.
Zselic, Drávamente, Mocsolád és Jaba
Hárságy, Nágocs, itt van az erdőnek java.”

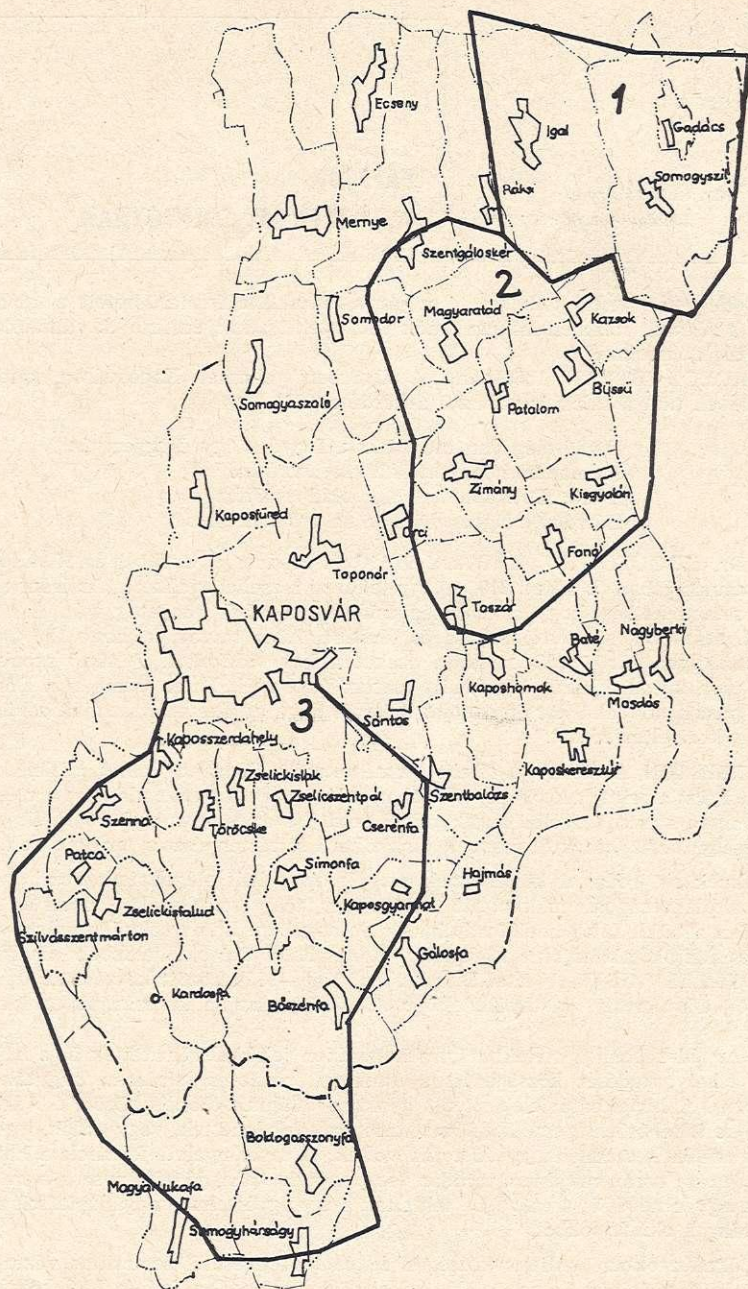
— Dr. KOGUTOWICZ KÁROLY 1930-ban kiadott „Dunántúl és Kisalföld” című munkájában (I. kötet, 219. o.) így jellemzi a zselici vidéket: „Az iránt nincsen semmi kétség, hogy a Zselicség ősidők óta sűrű rengeteg volt. A tájék XVIII. századból származó leírása és térképei hűen mutatják, hogy 150 évvel ezelőtt milyen sűrű erdő borította ezeket a hegyvidékeket. Feltűnő azonban, hogy ez a katonai leírás mindenütt csererdőkről szól. Ezzel szemben a Bárdi-bükk puszta, továbbá körtenyi bükk, bükkös duga dülőnevek igazolják a bükkfák egykori elterjedését.”

— LEHMAN ANTAL „A Zselic természetrajzi földrajza” című közleménye (1971., Pécs) szerint: „A táj neve valóban szláv eredetű ugyan, de nem a zselezó vas, hanem a zselud, zselod makk szóból ered (Levasics—Surányi, 1967). Ugyan- is a zselici erdő ősidőktől fogva a makkoltató sertéstenyésztés területe volt.”

Ezeknek az irodalmi közléseknek alapján meg kell elégednünk azzal, hogy nagy általánosságban makkoltató erdők (cser, tölgy) díszlettek e tájon és feltehetően a bükk fafaj is előfordulhatott Somogyban. Ennél sokkal részletesebb, értékes adatok találhatóak a középkori, hiteles határjáró oklevelekben, amelyekből WENZEL GUSZTÁV által Budapesten, 1860—1874 között közzétett „Árpád-kori Új Okmánytár” (a továbbiakban Á. Ú. O.) alapján ismertetjük az idevágókat.

Az Árpád-korban a birtokhatárt a helyszínen jelekkel rögzítették és a határjelek elhelyezkedését községhatárra utalással, részletes leírásban hagyták az utókorra. A birtokhatárjelek között gyakran találunk többek között élő fákat, amelyek feltehetően kiemelkedő, magános egyedek lehettek, vagy erdők, legelő-erdők szélén kereszttel megjelölt fák voltak. A latin nyelvű források a határjelek leírása során majdnem minden esetben a fa latin, jó néhányszor a fa akkori magyar nevét is a szövegbe foglalták s így egyértelmű megállapítások méríthetők az okmányokból.

Az okmányokban említett községek feltehető fekvéséről sematikus vázrajzot közlünk. A térképen 1-gyel jelölt terület foglalja magába Szil és Igol községek



A középkori okmányokban említett községek valószínű fekvése

határleírásainak feltételezett területét. A 2-es számmal jelzett térképrész Posony, Oslar, Burhud, Racusy és Belth, valamint Kosuk községek határleírásaiban érintett terület feltételezett, mai földrajzi megfelelő területét jelzi. A 3-as számmal jelölt rész magába foglalja a Zselic egy részét. Ide a Denna Szentgyörgyföld (Marcadó vidéke) Bárd, Nyírákol, Szerénke (Lipótfá és környéke) Enyezd, Patycha, Zyluas, Enderelaka, végül Mindszent és Alma községek határleírásainak elképzelt kontúrjai tartoznak.

A határleírásokban többször találunk utalást a legelőerdőkre (*nemus*). Az Igol községi határleírásban a nagy erdőt, akkori nevén „liget”-nek nevezik (*Magna silva*, *gve vulgariter liget nuncupatur*). A Zselicbe eső leírásokban többször találunk utalást az összefüggő, nagy erdőre (*magna silva*). A fafajok közül legtöbbször a tölgy neve szerepel. Kilenc esetben latin nevén *quercus*-nak, néhányszor *kercus*-nak, 19 esetben *Ilex*-nek, *Silex*-nek írják a tölgyet. Egyetlen esetben található régi magyar nevén a „cher” Nyírákol községi leírásban, 1310-ből.

A határleírás terepadottságokra is ad utalást, és így következtetni lehet arra, hogy kocsánytalan és kocsányos tölgy is fordult elő a Zselicben, ugyanis tölgyet említ a leírás a dombon, más esetben pedig tölgyet jelez a patak partján: „tendit ad arborem kercum per montem” (*Pathycha* 1265. Á. Ú. O. III. kötet 125—127. oldalán); „sub una quercu per fluvium” (Denna, Á. Ú. O. III. k. 207. o.).

Ezek a leírások — egyetlen eset kivételével — nem említik a tölgyet akkori magyar nevén. Megtalálható azonban ez az ország más vidékeiről szóló, hasonló leírásokban. Egy 1251-ből származó leírás szerint *tulgfa*, de szerepel *tulfa*, *tuulgfa* és *teulgfa* néven is (lásd Középkori Értelmező Szótár *Szamota István* Budapest, 1902—1906).

A tölgy után legtöbbször a bükköt találjuk leírva határjelként. Nevét a leírások legtöbbször latinul jelzik, de két ízben akkori népi nevén *byk* és *bykfa*-ként említik. Zyluas (Szilvásszentmárton) község határában 1265-ből: „quarum una byk in Hungarico, latine vero fagus nominatur” (Á. Ú. O. III. 125—127. o.); „sub arbore bykfa wolgariter dicta” (Á. Ú. O. III. 185. o.).

Többször található a Zselicben a gyertyán, minden esetben magyar néven leírva. Szentgyörgyföld község határában *gertan*, Eche község határában, a Kapos mentén *gyurtyámfa* és Alma község határában *gerthyan* néven. (Á. Ú. O. III. 185., IX. 160—162. és uo. XII. 161.).

A szilfát három esetben latinul, négy esetben akkori magyar néven írják le. A szilfa neve a középkorban *gemelche* volt (lásd Középkori Értelmező Szótár). A hársfát csak latin néven említik, legtöbbször a Zselic vidékén. Csak magyar néven említik a juhart, éspedig 1310-ből Nyírákol község határában *ihor*-nak, Alma község határában *ihor*-fának nevezte. (Á. Ú. O. II. 357., illetve uo. XII. 161. o.)

A XII—XIII. században nyárfák is díszlettek a Zselicben. Enyezd környékén találjuk a leírást: „ad unam arborem naar” (Á. Ú. O. III. 185.). Két esetben található a *jegune*, illetve *iegune* kifejezés is, akkori magyar néven jelezve a jegenyénár jelenlétét vizes termőhelyen, halastó partján, Zyluas határában: „deinde vadit aliam arborem, cuius nomen jegune, circa piscinam sancti Johannis”. (Á. Ú. O. III. 125—127.)

Éger is élt Somogyban a középkorban, két ízben írják le, mindkét esetben akkori magyar néven *egur*-nak nevezték. Régi magyar néven *fizve* a fűzfa neve, de szerepel többször latin nevén is (*Erdélyi*: A Pannonhalmi Szent Benedekrend története, Budapest 1903. III. 357. o.). A Kapos mentén Tathum közelében említést tesz a leírás rekettyéről is: „Dumo, quod vulgariter rekethya nuncupatur (Á. Ú. O. IX. 227—237.)

Az állományalkotó fajokon kívül szép számmal találhatók a határleírásokban vadgyümölcsfák nevei is többnyire latin néven, csupán a berkenye és a mogyoró íródott régi magyar néven. Zyluas határában 1265-ből: „sub una arbore, que berekune vocitatur in hungarica” (Á. Ú. O. III. 125—127. o.). A mogyoró Alma község határában szerepel, régi neve: *monoray*. Latin néven az alma, körte, cseresznye és a dió is megtalálható az okmányokban.

A táblázatban összefoglalva közöljük a három földrajzi helyre megbontva, állományalkotó és vadgyümölcs fajok szerint részletezve, a határleírásokban található fajokot, latin, illetve akkori magyar, népies néven. Amint a kimutatásból látható, 17 faj — 11 állományalkotó, 6 vadgyümölcs díszlett bizonyíthatóan a jelzett tájakon a XII—XV. századokban. A három helyen összesen 108 esetben szerepelt határként fa, megnevezve akkori latin vagy magyar névén, 11 fajnak magyar neve is ránk maradt.

A középkori Somogyban leírt fajok

A faj		SZIL	IGOL	ZSELIC	Összes
latin neve	középkori magyar neve				
<i>Quercus, Ilex</i>	—		14	14	28
<i>Quercus</i>	cher			1	1
<i>Fagus</i>	byk, bykfa		2	6	8
—	gertan, gerthyan, gyurtyámfa		1	5	6
<i>Ulmus</i>	gemelche		1	6	7
<i>Tilia</i>	— (hárs)		1	7	8
—	ihor, ihorfa			2	2
—	naar, jegune, iegune			3	3
—	egur			2	2
<i>Salix</i>	fizve		2	4	6
—	rekethe		1		1
<i>Pirus</i>	— (körte)	1	10	7	18
<i>Pomus</i>	— (alma)		1	5	6
<i>Sorbus</i>	berekune			3	3
<i>Cerasus</i>	— (cseresznye)			5	5
<i>Nucus</i>	— (dió)		3		3
—	monoray			1	1

Szil község határában egyetlen fa szerepel határjelként. Ebből arra következtethetünk, hogy miként napjainkban is, Szil község határában kevés volt a fa, kevés volt az erdő. A 2-es számmal jelzett tájrészre 36 fa esik, ebből 22 állományalkotó, 14 vadgyümölcs. Legtöbbször a tölgy került leírásra, több ízben a bükk, gyertyán, hárs, szil. A vadgyümölcsökön kívül a Kapos mentén megtalálható a fűz és a rekettye. Fafajban, fában leggazdagabb a középkorban is a Zselic volt, ezt bizonyítja az, hogy 15 különböző faj szerepel a leírásokban, 71 esetben. Itt is a tölgy a leggyakrabban előforduló fajta. Szép számmal szerepel a hárs, bükk, gyertyán, szil és juhar, a vadgyümölcsökön kívül az éger, nyár és jegenyenyár. Ezekben az okmányokban egyetlen esetben sem található határjelként megemlítve az erdeifenyő és a Zselicben gyakran előforduló szelídgesztenye.

Д-р Сирто А., Силади Й.: ДРЕВЕСНЫЕ ПОРОДЫ МЕСТНОСТИ „ШОМОДЬ” В СРЕДНИХ ВЕКАХ

Авторы данной статьи на основании оригинальных документов доказывают, что в средних веках в местности „шомодь” были распространены 17 различных древесных пород. Указывается также старое, народное название 11 древесных пород и подтверждается, что наибольшая лесистая была в крае „Желиц”.

Az MTA Erdészeti Bizottságának ülése

Az újjáválasztott Erdészeti Bizottság első ülését az Erdészeti és Faipari Egyetem rektorának meghívására Röjtökmuzsajon tartotta. Részt vett az ülésen *Csizmadia Ernő* akadémikus, az MTA Agrártudományok Osztályának elnökhelyettese és *dr. Fekete Istvánné* osztálytitkár is. Két napirendi ponttal foglalkoztak:

- a fagazdasági termelés, kutatás és oktatás előtt álló feladatok, valamint a kutatóhelyek együttműködése;
- az Egyetem fejlesztési koncepciójának megvitatása.

A bizottság elnöke fő feladatként az erdészeti és faipari ágazat fejlesztési koncepcióinak tudományosan megalapozott karbantartását és továbbfejlesztését, valamint az ebből fakadó oktatási és kutatási feladatok meghatározását jelölte meg.

Csizmadia Ernő megköszönte a bizottság eddig végzett jó munkáját, üdvözölte az új tagokat és kérte, hogy az egységet, amely az erdészetet jellemzi, őrizték meg a továbbiakban is. Bár a bizottságnak adminisztratív hatásköre nincs, a tudomány hatalmával jól szolgálhatja az ágazatfejlesztést.

Sali Emil ismertette az V. ötéves terv legfontosabb feladatait és kérte megoldásukban a bizottság segítségét. Mindenekelőtt a fakitermelés fokozásában, a fafeldolgozó kapacitás növelésében, a fakitermelési apadék csökkentésében, termelési rendszerek kidolgozásában vár segítséget.

Cziráki József ismertette az egyetem szervezetének módosítását, a folyamatban levő beruházásokat, a legfontosabb kutatási témákat, valamint az erdészgépész üzemmérnök képzés tervét.

Káldy József szorgalmazta az ERTI Gépkeresleti Állomásának mielőbbi megépítését és a gépminősítések hatékony támogatását.

Csontos Gyula a bizottság alapfeladataként az egységes elvi állásfoglalás formálását jelölte meg. Elsőként szükségesnek tartotta ezt az üzem- és munkaszervezés vonatkozásában.

Majer Antal szerint az erdészek együvé tartozását az erdő jövőjéért érzett felelősség váltja ki. Napjainkban ez a szakma is eléggé széthull. A legfontosabb elvi kérdések egyeztetése révén a bizottság sokat tehet az egység erősítésében. A fatermesztéssel kapcsolatban szükségesnek tartotta a biológiai, technikai és ökonómiai fejlesztés egységbe foglalását, a fakitermelés és erdőfelújítás rövid idő alatt lebonyolítható, egymáshoz szorosan kapcsolódó folyamatának termelési rendszerbe foglalását.

Szőnyi László szem előtt tartva, hogy az V. ötéves tervben az erdészeti kutatóhelyek fejlesztést nem kapnak, témaszelekcíót javasolt és aláhúzta a külföldön elért eredmények adaptációjának fontosságát.

Fentiekből megítélhetően az őszinte légkörben folyt vita az ágazatfejlesztés aktuális kérdéseit érintette, terítékre kerültek az együttműködés lehetőségei is.





A Borsodi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság már korábban megnyitotta vadászházait a közhasználat előtt. Egyes házakat illetően a MEDOSZ Központ irányításával üdülőtársulásban vesz részt és ennek gesztora a vállalat szakszervezeti bizottsága. Ezeket a házakat is igénybe vehetik azonban kívülállók, amennyiben a társulási tagok a helyeket nem veszik igénybe.

Így szállás ellátás kapható télen, nyáron

Kőkapun,
Rostallón,
Senyőben,
Jávorkúton, esetleg
Szelcepusztán.

A senyői vendégházban a napi térítés ellátással 124,— Ft, a többiben 100—120,— Ft.

Helybiztosítás Kőkapura, Rostallóra a kőkapui üdülő vezetőjénél (ap. Pálháza). Senyőre, Jávorkútra és Szelcepusztára a vállalat titkárságán (Miskolc, Deák tér 1. Tel.: 18-297). Érdeklődésekre felvilágosítást ad Kiss Pál üdülési előadó (Tel.: 16-661).



Rovatvezető: Király Pá.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Október 13-án Dr. ROMÁNY PÁL mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter a MÉM területén működő társadalmi egyesületek és szövetségek vezetőivel megbeszélést tartott a minisztérium és a társadalmi egyesületek kapcsolatáról, az együttműködés továbbfejlesztéséről. A megbeszélésen egyesületünk vezetői is részt vettek. A találkozás során a miniszter kifejezésre juttatta, hogy számít egyesületünkre, különösen az új erdőtörvény előkészítésében és a majorfásítások széles körű propagálásában.

*

A gépesítési szakosztály a nagykanizsai helyi csoporttal közösen „gépesítési nap”-ot rendezett a Zalai EFAG zalabaksai erdészeténél. Az ülésen a szakosztály tagjain kívül részt vettek az erdőgazdaság osztályvezetői, az erdészetvezetők, valamint a gépesítéssel foglalkozó műszaki vezetők (mintegy 70 fő).

A „gépesítési nap” résztvevői tanulmányozták az erdészet területén a hosszúfás termelési rendszer felső felkészítőhelyi munkarendszerének gépsorát, a vágástéri és felkészítőhelyi anyagmozgatást. A tanulmányút után két előadás hangzott el: Dr. KÁLDY JÓZSEF tanszékvezető egyetemi tanár „A fakitermelés termelési rendszerei alkalmazásának hazai eredményei” és ANDOR JÓZSEF igazgatóhelyettes „A Zalai EFAG gépesítési célkitűzései, különös tekintettel a fakitermelésre”.

A tanulmányút, valamint az előadások nyomán széles körű vita alakult ki, amelyben résztvevők voltak a szakosztály részéről: HUSZÁR ENDRE (Budapest), PAPP ISTVÁN (Pécs), NAGY ENDRE (Baja), CZÁGÁSCH JÓZSEF (Győr), VIDA ZOLTÁN (Visegrád), MÁTRABÉRCI SÁNDOR (Nagykanizsa); a Zalai EFAG részéről ANDRÉ BÉLA (Zalaegerszeg), valamint vendégként V. V. SZABOV docens a Szovjetunió utcai egyeteméről.

A tapasztalatokat Dr. KÁLDY JÓZSEF szakosztályvezető foglalta össze. Példának tartotta a térbeli rend kialakítását, a vágásszervezési tervet, a rendelkezésre álló gépek gépsorokba való összekapcsolását, a gépsor átlag 70 m³/műszak teljesítményét. Ugyanakkor a felkészítőhelyi munka szervezésének továbbfejlesztését javasolta. A résztvevők sürgették a típus gépsorok és technológiák kialakítását, a rakodógép-kérdés főhatósági megoldását, a nagyobb raksúlyú gépkocsi-típus bevezetését, az LKT alkatrészgyártás hazai megoldását, a javító és karbantartó bázis korszerűsítését. Az erdőgazdaságban alkalmazott gépek (erőgépek) tekintetében lehetőleg a mezőgazdaságban használt gépekhez való igazodást ajánlották.

*

Az erdei vasutak szakosztálya TÓTH GYULA szakosztályvezető előadásában megvitatta az 1976. évi munkaterv teljesítéséről készült beszámolót, majd előkészítette az 1977. évi munkatervet. Ezt követően HAJÁK GYULA szakosztály-titkár tájékoztatta a résztvevőket az állami erdei vasutak tényleges dolgozóiról felfektetendő törzskönyv munkálatairól.

*

Az erdők közjóléti szakosztálya a szolnoki helyi csoport közreműködésével tanulmányúttal egybekötött kihelyezett ülést tartott Szolnok megye területén. Az alapos gondossággal előkészített tanulmányút érintete Szolnok megye közjóléti fejlesztése terén elért eredményeket, a megye városainak zöldövezeti telepítéseit és a kiskörei vízlépcsővel kapcsolatos erdészeti feladatokat. A kétnapos tanulmányút témafelelősei, illetőleg előadói voltak: Dr. PAPP MIHÁLY igazgató, a helyi csoport elnöke; KARDOS REZSŐ helyi csoport-titkár, felügyelőségvezető; KOHÁRI SZ. NÁNDOR KIB titkár, KÖLLŐ FERENC igazgató; NAGY TIBOR megyei erdészeti és vadászati fel-

ügyelő; SZALAI ISTVÁN járási pártbizottság titkára, Tiszafüred; ERDÉLYI FERENC járási hivatal elnöke, Tiszafüred; RENTE FERENC nagyközségi tanács VB elnöke; BUGYIK ENDRE erdőművelési főosztályvezetőhelyettes; MÉSZÖLY GYÖZŐ a szakosztály vezetője, MÉM osztályvezetőhelyettes.

*

Az **MTE SZ Tolna megyei Szervezete** elnökségi ülését Tamásiban tartotta, mely alkalommal megtárgyalta DEÁK ISTVÁN helyi csoport titkár előadásában csoportunk munkáját. Az ülésen egyesületünk központját BEDŐ TIBOR igazgató, elnökségi ösztökölő képviselte. Felszólalásában értékelte a helyi csoport munkáját, különösen kiemelve azt a szervező tevékenységet, amellyel 18 termelőszövetkezeti szakembert sikerült bevonni az egyesületi életbe; a közművelődés terén kifejtett fáradozást az Erdők Napja megrendezésével; majd azt a helyes gyakorlatot, hogy a szakmai továbbképzés keretében az egyes előadásokat tapasztalatsere-szakmai bemutató-tanulmányút egybekapcsolásával üzemi területre szerveznek. Megállapította, hogy az egyesületi munka vitele és annak tevélegessége a tagság szétszórtsága miatt kétségtelenül nem könnyű feladat, ugyanakkor javasolta, hogy az erdészetenkénti szakcsoport szervezésével (még ha néhány fő is) és az erdészetektől a központi vezetésbe behívott egy-egy tagtárs révén a közvetlenebb kapcsolat még eredményesebben kialakítható. A továbbiakban egyesületünk 1977. évi főbb célkitűzéseit ismertette, s ahhoz kérte a csoport támogatását. A Szervezet elnöksége a csoport munkájáról elismeréssel nyilatkozott és azért köszönetét fejezte ki.

*

Az **MTE SZ Fejér megyei Szervezete** elnökségi ülését székesfehérvári székházában tartotta. Ezen többek között helyi csoportunk eddigi munkájáról ÉDES ISTVÁN titkár adott tájékoztatást. Az ülésen egyesületünket RIEDL GYULA elnökségi összekötő képviselte. Felszólalásában további jó és eredményesebb munkára buzdította a csoportot, ismertette azokat a főbb célkitűzéseket, amelyek megvalósításán a területi határozatok után mindannyiunknak felelősséggel kell munkálkodni.

*

Az **MTE SZ Veszprém megyei Szervezete** ERDŐSI DEZSÓT, a pápai helyi csoport titkárát, a Pápai Állami Erdőfelügyelőség vezetőjét az MTE SZ pápai Intéző Bizottsága elnökévé választotta.

*

A **Budapesti Francia Műszaki és Tudományos Tájékoztatói Központ az OEE és a FATE** közös rendezésében előadást szervezett, amelyen M. WERNETTE, a WEISROCK cég mérnöke tartott előadást „Természetes és mesterséges cirkulációjú alacsony hőmérsékletű faipari szárítókamrák (Hollandi kamra)” címmel.

*

Az **OEE, a FATE és a LIGNIMPEX Külkereskedelmi Vállalat** szervezésében a Maschinenfabrik Esterer AG nyugatnémet vállalat filmvetítéssel egybekötött szimpoziumot tartott Budapesten, a Technika Házában. A szimpoziumon az Esterer cég a következő témakörökben mutatott be filmeket: Röntkér vékonyfára és normalfára; Fűrészüzemek; Anyagtér gépesítés; Fűrészáru osztályozás és parkettfrozás.

*

A **Népköztársaság Elnöki Tanácsa** Riedl Gyulát, Egyesületünk titkárát nyugalomba vonulása alkalmából több évtizedes eredményes munkája elismeréseként a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki.

A helyi csoportok életéből

A **debreceni csoport** tapasztalatszerével egybekapcsolt műszaki bejárást rendezett az „Erdőszuszták” „B” és „C” üdülőcentrumának területén. A résztvevők megtekintették az elmúlt három év alatt megvalósult jóléti objektumokat, majd megvitatták az üdülőerdő-fejlesztési irányel-

veket és kialakították az 1977. évi fejlesztési célokat (a sürgősségi sorrend figyelembevételével). A fejlesztési koncepciók és a célfeladatok országos kialakítására vonatkozó tájékoztatást MÉSZÖLY GYÖZŐ MÉM osztályvezetőhelyettes, a közjóléti szakosztály vezetője tartotta.

Az egri csoport előadássorozatot rendezett, amelyen VERESS LÁSZLÓ „Erdőgazdálkodás a diósgyőri koronauradalomban a XVII—XIX. században”, TÓTH GYULA „Az erdő ergőgazdaság 30 éve”, H. SZABÓ BÉLA „Ismertetés a tájegység természeti értékeiről” címmel tartott előadást (utóbbit képvetítéssel kísérve).

*

A gyulai csoport vezetőségi ülésén értékelte 1976. évi tevékenységét és összeállította 1977. évi munkatervét.

*

A kaposvári csoport figyelemre méltó szervezési kezdeményezéssel, az egyesületi munka területi (erdészeti) decentralizálására szakcsoportokat alakított. Ennek során a zselici szakcsoport a kardosfai erdészet területén az ERTI kutatók által kijelölt és kiértékelt mintaterületek ismeretével szakmai vitát rendezett. A vita keretében „A hárstermesztés zselici lehetőségei” témakörben HAJDU GÁBOR államigazgató és Dr. ADORJÁN JÓZSEF kutató előadást tartott.

A barcsi szakcsoport a ladi erdészet területén állományjelölési és erdőbecslési bemutatót szervezett, az előadója BORO-SÁN ISTVÁN műszaki vezető volt.

A geszegi erdészet területén szervezett bemutató alkalmával, amelyen „Vadföldgazdálkodás” címmel PAÁL ENDRE vadászati felügyelő tartott előadást, megalkotották a nagyatádi szakcsoportot.

*

A kecskeméti csoport a szomszédos szabdkai erdőgazdaság küldöttei részére tanulmányutat szervezett. A kelebiai erdészetnél a vendégek BARÁNYI LÁSZLÓ igazgató vezetésével talajelőkészítési és csemetekerti munkálatokkal ismerkedtek. A Kiskunsági Nemzeti Parkot Dr. TÓTH KÁROLY igazgató mutatta be, vetített-képes előadást is tartva. A nyárjasi erdészet 16 éves mélyültetési olasznyárasát Dr. SZODFRIDT ISTVÁN igazgató ismertette. A vendégeket a kétnapos tanulmányúton SIPOS SÁNDOR, KOVÁCS JÁNOS, Dr. HORVÁTH LÁSZLÓ és SZEVERÉNYI ISTVÁN kalauzolta.

A csoport a termelőszövetkezeteknél, állami gazdaságoknál és egyéb szektorokban dolgozó erdészeti szakemberek részére az erdőfelügyelőséggel közösen (a szakmai továbbképzés keretében) előadássorozatot szervezett. Ezen MARSCHALL TAMÁS néhány fontosabb erdőfelügyeleti munkáról adott tájékoztatást, kiemelve az erdőfelújítási, erdőnevelési munkák elmáradásából adódó szankciókat, a nyárprög-

ramba való bekapcsolódás fontosságát. KONCZ JÁNOS a birtokpolitikai eljárásokat ismertette, különös tekintettel arra, hogy az erdő művelési ág változás csak erdőrendezőségi engedéllyel történhet. NYUL TÓTH BENEDEK az erdőművelési munkák tervezéséről, leszámolásáról, SZABÓ ELEMÉR pedig a fahasználati munkák tervezéséről és leszámolásáról tájékoztatta a résztvevőket. Az előadások után SIPOS SÁNDOR helyi csoport titkár ismertette a csoport 1976. évi munkáját, ezt követően pedig egyesületünk 1977. évi kiemelt feladatait, az abban való közreműködés helyi lehetőségeit.

A csoport nyugdíjas találkozót rendezett. BARÁNYI LÁSZLÓ igazgató, helyi csoport-elnök megnyitóját követően SIPOS SÁNDOR titkár az egyesületi, VRIBINSZKI ISTVÁN VSZB titkár pedig a szakszervezeti munkáról adott ismertetőt. A rövid tőserdei séta után KONTRA LÁSZLÓ igazgatóh. vetítettképes előadás keretében mutatta be a Kiskunsági Nemzeti Parkot. A bensőséges légkörben lezajlott találkozót a nyugdíjas kollégák nevében RETKES LÁSZLÓ és PALMAFFY JÁNOS köszönte meg.

*

A mátrafüredi csoport kétnapos tanulmányút során ismerkedett meg a Borsodi EFAG területén folyó erdőgazdálkodással. VARGA BÉLA MEFAG erdőművelési osztályvezető és LEITZ JÓZSEF szilvászvári erdészetvezető ismertette a MEFAG kezelésében levő Bükk hegységi erdőgazdálkodás tapasztalatait, különös tekintettel a vágásfelújítási nehézségekre, a vadkárproblémára. Ez után BONCZ TIBORNak, az ERDŐTERV főosztályvezetőhelyettesének előadása következett, amelyet „A Bükk hegység üdüllőerdő tapasztalatai” címmel tartott. Az előadást helyszíni bemutató követte. A Bükkfennsíkon JÁRÁSI LŐRINCnek, a miskolci erdőfelügyelőség vezetőjének előadását hallgatták meg a résztvevők, melyet „Erdőállomány fejlesztési feladatok a Bükkben” címmel tartott. Miskolcon VÁRFALVY JÓZSEF helyi csoport-titkár ka-lauzolásával helytörténeti nevezetességekkel ismerkedtek. A főnagysági munkásszállóban BARTUCZ FERENC, a BEFAG vezérigazgatóhelyettese ismertette az erdőgazdálkodás kapcsolatát az V. ötéves terv fejlesztési célkitűzéseivel, melyet a tsz-ek és egyéb intézmények szakemberei is meghallgattak. JÁRÁSI LŐRINC ismertetőt adott a termelőszövetkezeti erdőgazdálkodás helyzetéről az erdőrendezőség területén.

Másnap KISHÁZ Y ZOLTÁN parasznyi erdészetvezető szakvezetésével be-

mutatón vettek részt és meghallgatták az erdészvezető „A gyéritek vágásszervezéséről, a vékonyfa hasznosításáról és a korszerű vágásfelújításról” szóló előadását. Végül VARGA JÓZSEF, a lillafüredi erdész vezetője bemutatta az új típusú LKT 80-as csuklós kormányzású közelítő traktor technológiáját és előadást tartott „Erdészetek üzemi nagyságrendje és a korszerű technika néhány kérdése” címmel.

A csoport a tápióbicskei „Április 4” Mg. Tsz területére szervezett tanulmányútját a szőlőki csoporttal közösen rendezte, főként a termelőszövetkezetnél dolgozó erdészeti szakemberek részére. A tanulmányút célja a tuskózás nélküli erdőfelújítási technológiák bemutatása volt. A szakmai bemutatást tájékoztató előadás kíséretében VILCSEK JÁNOS (ERTI mátrafüredi kísérleti állomása) és Dr. DANSZKY ISTVÁN (OSZGYD Szaporítóanyag Felügyelőség) vezette. Hatvanban REMÉNYFFY LÁSZLÓNÉ MEFAG erdőművelési osztályvezetőhelyettes vezetésével a résztvevők megtekintették a MEFAG erdeifenyő plantázását.

A csoport vezetőségi ülésén NÉMETH GYULA titkár ismertette az 1976. évi hátralevő feladatokat, majd kibővített ülésen megtárgyalták az 1977. évi munkatervet. ENYEDI ERVINÉ gazdasági felelős részletesen ismertette az eddigi költségfelhasználást és javaslatot kért az 1977. évi költségtervre vonatkozóan. VARGA BÉLA elnökségi összekötő tájékoztatta az ülés résztvevőit az egyesület kiemelt feladatairól, majd HANGYÁL TIBOR, a helyi csoport elnöke az erdőgazdasági szakmunkások helyzetéről tartott részletes beszámolót és javaslatot terjesztett elő a következőkre: a munkások gondjaival törődjön többet az OEE; többet kell foglalkozunk valamennyi szintű oktatással; legyen erdőmérnök-technikusszakmunkás találkozó 1977-ben; a harmadéves szakmunkástanulókkal ismertetni kell az egyesületi célkitűzéseket és az egyesületi ülésekre meg kell hívni őket, a kiemelkedő erdőgazdasági szakmunkásoknak felvételét az egyesületi tagok sorába lehetővé kell tenni.

*

Az MN budapesti csoportja PÉTER IMRE tagozatvezető irányításával a Kecskeméti Parkettagyárba üzemi látogatást tett. Az uzsai erdészeti dolgozó tagok részére FEHER VALERIA erdőmérnök, helyi csoport összekötő vezetésével Budapestre az AGROMASEXPO kiállításra és a Mezőgazdasági Múzeum állandó vadászati kiállítására rendezett tanulmányutat. A kaszópusztai erdészetenél dolgozó

tagok részére pedig előadást szervezett. Itt Dr. CZIRÁKI JÓZSEF rektor a faipari hulladékok hasznosításáról, MATUSZKA ISTVÁN vezérigazgatóhelyettes afrikai útjáról tartott előadást.

A csoport faipari tagozata PÉTER IMRE tagozatvezető vezetésével a Fűrészlémez- és Hordóipari Vállalat hárosi gyáregységében egésznapos tanulmányúton vett részt.

*

A pilisi csoport élménybeszámolót szervezett. A Fakitermelők Országos Versenyén V. helyezést elért pilisi csapat felkészítője, SISA FERENC erdőmérnök és az összetett egyéni versenyben VI. helyet elért KRENCSIGOSZT JÓZSEF szakmunkás jutalomból részt vett a bulgáriai Velingradban megrendezett Nemzetközi Fakitermelő Versenyen, SISA FERENC részletesen beszámolt a tagságnak élményeiről, elsősorban a magyar csapat munkáját elemezve. A tanulságokat, tapasztalatokat a következő verseny alkalmával kívánják értékesíteni.

A csoport vezetőségi ülésén kialakították a 1977. évi munkatervét.

A Komárom megyei Műszaki Hónap keretében a csoport Esztergomban, a Technika Házában filmvetítéssel egybekötött előadást rendezett „Környezetvédelem-erdőfelújítás” témakörben. Az előadó Dr. BALOGH JÁNOS akadémikus, tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE) volt. A filmvetítés tárgya: „Új Guinea trópusi őserdei” (részlet a „Napsugár nyomában” c. nagysikerű TV filmsorozatból, az expedíció vezetőjének személyes élménybeszámolójával). A bevezetőt MÁRKOSI LAJOS főmérnök, a helyi csoport elnöke tartotta.

*

A MÉM veszprémi csoportja a balatonkeneseli „Egyetértés” Mg. Tsz területére tapasztalatcserét szervezett, különös tekintettel arra, hogy a csoport tagságának 30%-a tsz-erdész. A rendezvényen GEVAI MIKLÓS tsz-erdész ismertette a tsz erdőgazdálkodását. A bejárás során megtekintették a tsz erdőtelepítéseit. Jelentősek a nyár- és fenyőtelepítések (180 ha). Gondot az erdőtelepítések ápolása okoz. Résztvevők javasolták a vegyszeres gyomirtás alkalmazását. Megvitaták a nyarasok hígtrágyával való öntözésének kérdését, amelyet a tsz alkalmaz. Felhívták a tsz figyelmét a telítődés, a talaj levegőtlené válásának veszélyére. A tapasztalatsere során CZUPPON KÁROLY főmérnök a Tsz Szövetség Veszprém megyei erdészeti vezetője előadást tartott a

termelészövetkezeti erdőgazdálkodás aktuális problémáiról. A csoport MOOR GYULA titkár vezetésével megvitatta 1977. évi munkatervét.

*

A szakmai továbbképzés keretében a helyi csoportoknál a következő előadásokat tartották:

Balassagyarmaton Dr. MAJER ANTAL „Az állománynevelés hatékonyságának fokozása”, Dr. TOMPA KÁROLY „Új technológiák az erdőtelepítésben”.

Budapesten (ERDÉRT cs.) SZOBOSZ-LAI JÓZSEF „A tervtörvény és az ötödik ötéves terv”.

Lovasberényben Dr. JÁRÓ ZOLTÁN „Termőhelyfeltárás”.

Mátészalkán (ERDÉRT cs.) DESSEFFY IMRE „A fűrészipar helyzete és fejlesztésének lehetőségei”.

Nagykanizsán Dr. KÁLDY JÓZSEF „A fakitermelés termelési rendszerei alkalmazásának hazai tapasztalatai”.

Tamásiiban Dr. KÁLDY JÓZSEF „A hosszúfás munkarendszer hazai tapasztalatai és a fejlesztés iránya”.

Veszprémben (MN) Dr. CSESZNAK ELEMÉR „A fatermelés és a fahasználat kapcsolata, különös tekintettel a racionalizálásra”.

Szilvásváradon BONCZ TIBOR „Bükk hegységi üdülőerdő tervezési tapasztalatai”.

Uzsán (MN cs.) Dr. SOLYMOS REZSŐ „Tanulmányút Franciaországban”.

Visegrádon Dr. SZEPESI LÁSZLÓ „A fahasználati gépek munkaéletteni kihatásai és a káros hatások csökkentésének lehetőségei”.

Külföldi kapcsolatok

Egyesületünk képviselőjében JEROME RENÉ ERTI főmunkatárs Klagenfurtban megtekintette az Osztrák Faipari Vásárt és megfigyelőként részt vett az európai erdészeti-faipari újságíróknak a Vásárral kapcsolatban rendezett 14. nemzetközi konferenciáján, továbbá a Vásárigazgatóság és az Osztrák Erdészeti Egyesület által együttesen rendezett szimpóziumon.

A szocialista országok erdészeti és faipari műszaki tudományos egyesületeinek kétvétenként esedékes tanácskozásán (ezúttal az NDK-ban, Drezdában) egyesületünk vezetősége képviselőjében Dr. ÉBLI GYÖRGY, az Ellenőrző Bizottság elnöke és Dr. HERPAY IMRE elnökségi tag vett részt. „A magyar erdők hulladékfa hasznosításának lehetőségei” témakörben kidolgozott és előre megküldött tanulmányukhoz Dr. HERPAY IMRE fűzött szóbeli kiegészítést. A dolgozat elismerést kapott, jól segítette a tanácskozás fő témájának megvitatását.

A Szovjet Erdészeti Egyesület külföldi szakemberek részvételével Tallinban „Erdő és annak szerepe a környezet védelmében” címmel országos-szövetségi szimpóziumot rendezett. A szimpóziumon egyesületünket Dr. KERESZTESI BÉLA akadémikus, az ERTI főigazgatója és Dr. GÁL JÁNOS tanszékvezető egyetemi tanár képviselte. Mindketten előadást is tartottak „Üdülőerdők Magyarországon”, illetőleg „A fásítások szerepe a szelerozió elleni védekezésben” címmel.

*

Halálozás

Életének 73. évében Gödöllőn elhunyt ENDRENYI IMRE erdőrendező erdőmérnök. Szombathelyen 74. életévében elhunyt RIKLY ISTVÁN ny. erdőmérnök, erdőrendező.

AZ ERDŐ szerkesztő bizottsága: Vezető: dr. Keresztesi Béla, Budapest; főmunkatárs: Jérôme René, Budapest. Tagok: Balázs István, Budapest; Bíró László, Budapest; Boldizsár Antal, Miskolc; Botos Géza, Debrecen; Büttner Gyula, Visegrád; Deák István, Tamási; Dobay Pál, Visegrád; Erdős László, Budapest; dr. Firtás Oszkár, Sopron; Gáspár Hantos Géza, Budapest; Hatler Rudolf, Szentbalázs; dr. Herpay Imre, Sopron; Jahn Ferenc, Eger; dr. Járó Zoltán, Budapest; dr. Káldy József, Sopron; Király Pál, Budapest; dr. Kiss Rezső, Budapest; dr. Madas András, Budapest; Mandik Béla, Budapest; Murányi János, Budapest; Rácz Antal, Budapest; dr. Sali Emil, Budapest; dr. Solymos Rezső, Budapest; dr. Speer Norbert, Budapest; Stádel Károly, Győr; Szegedi András, Szolnok; dr. Tóth Sándor, Budapest; dr. Varga Ferenc, Sopron; Vida László, Szeged; Vörösmarty Zoltán Orosczlány.

1930 1931 KANT
IMPORIER FERNWÄRME
ED TILGRI

TEVERBÄRS 3 TONNA

LA FÖRÅR FÖRRE ÅRST FÄRREKÖRNING
SÅ FÖRRE ÅRST FÄRREKÖRNING

DE LÖSNINGAR FÖR
FÖRRE ÅRST FÄRREKÖRNING
TEKST BEKÄNDE

